Jaarverslag 2015

23 maart 2016

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

1 Inleiding 3

2 Statistisch programma en dienstverlening 8

2.1 Communicatie en statistische dienstverlening 8

2.2 Regulier statistisch programma 12

2.3 Statistisch onderzoek in opdracht 14

2.4 Nieuwe Europese verplichtingen in 2015 15

2.5 Programmavernieuwing 16

2.6 Programmareductie 17

3 Innovatie en onderzoek 19

3.1 Innovatie en efficiency 19

3.2 Onderzoeksprogramma 20

4 Bedrijfsvoering 22

4.1 Personeel 22

4.2 Risicobeheer en kwaliteitszorg 25

4.3 Prestatie-indicatoren 28

4.4 Extern verantwoordingsmodel 33

5 Jaarrekening 2015 35

6 Centrale Commissie voor de Statistiek 63

Bijlage A: Gerealiseerde output 67

Bijlage B: Adviesraden 68

Bijlage C: Organisatie per 31 december 2015 69

Bijlage D: Wegwijzer 70

1 Inleiding

Met dit jaarverslag blikt CBS terug op de activiteiten en resultaten in 2015. Het jaarverslag bevat een beschrijving van (statistische) producten die in 2015 zijn gerealiseerd. Verder wordt een toelichting gegeven op de veranderingen die in het programma zijn doorgevoerd.

Resultaten in 2015

De informatie van CBS is van grote waarde voor de overheid, politiek, wetenschap, media en het bedrijfsleven. CBS maakt het mogelijk dat maatschappelijke debatten en besluitvorming worden gebaseerd op betrouwbare statistische informatie. In 2015 bracht CBS dagelijks nieuwsberichten uit over onderwerpen die aansluiten bij maatschappelijke behoeften. Verdeeld over de diverse nieuwsbronnen als dagbladen, internet nieuwspagina's en journaals op radio en tv werd CBS ruim 38 000 keer als bron genoemd. Op www.cbs.nl is alle CBS-informatie voor iedereen gratis beschikbaar. In 2015 vonden er meer dan 7 miljoen bezoeken aan de website plaats door meer dan 3 miljoen unieke bezoekers. In 2015 zijn er ruim 3 duizend tweets verzonden. Gemiddeld per dag werden CBS-tweets 133 000 keer bekeken.

Een voorbeeld van een innovatief resultaat in 2015 is de lancering van een volledig op Big Data gebaseerde statistiek met verkeersinformatie, waardoor de uitkomsten sneller, actueler en gedetailleerder zijn. CBS is daarmee de eerste statistiekorganisatie ter wereld die officiële verkeersstatistieken maakt met gebruik van Big Data.

In november is CBS door de Vereniging voor Overheidsmanagement verkozen tot Beste Overheidsorganisatie van 2015. Minister Bussemaker reikte de prijs uit. Aan de verkiezing deden in totaal 216 overheidsorganisaties mee. De jury had waardering voor de manier waarop de organisatie nieuwsberichten klantgericht naar buiten brengt en in contact treedt met de samenleving, waardoor CBS de publieke discussie beter weet te voorzien van betrouwbare statistische informatie en meerwaarde creëert voor burgers, bedrijven en mede-overheden. Daarnaast sprak de jury waardering uit over de deskundigheid van CBS en benadrukte de jury dat de organisatie jonge werknemers aan zich weet te binden.

De jaarrekening van het CBS over 2015 laat een resultaat zien van € 8,2 miljoen negatief. Dit resultaat omvat het resultaat uit operationele bedrijfsvoering van € 8,7 miljoen negatief en mutaties in de reorganisatievoorzieningen van per saldo € 0,5 miljoen positief.

In de afgelopen jaren zijn forse bezuinigingen gerealiseerd in verband met Rutte I. In de periode 2011-2015 is het budget van CBS al met € 37,3 miljoen gekort in verband met de taakstelling Rutte I. Met de bezuinigingen van het Lenteakkoord erbij loopt dit in 2018 op tot € 41,7 miljoen. Dit betreft bijna een kwart van het oorspronkelijke budget van CBS in 2011. Deze bezuinigingen zijn en worden ingevuld door efficiencyverhoging, programmareductie en inzet van het eerder opgebouwde eigen vermogen.

Door efficiëntere methoden en werkprocessen is en wordt een groot deel van de bezuinigingen opgevangen, zodat met minder middelen hetzelfde gerealiseerd kan worden. Diverse processen zijn en worden doorgelicht en zo nodig herontworpen. CBS heeft daartoe organisatie breed Lean Six Sigma en Lean Operational Management geïmplementeerd en waar mogelijk worden scrummethoden toegepast. Daarnaast is in het MJP aangegeven welke reducties in het statistisch programma noodzakelijk zijn om de taakstelling Rutte I en Lenteakkoord op te vangen. Nagenoeg alle reductievoornemens zijn in 2014 gerealiseerd. In 2015 zijn de laatste reducties doorgevoerd. Niet meer gepubliceerd wordt onder andere informatie over werknemers die in Nederland wonen en in het buitenland werken, over spaarvormen, consumptief krediet en roodstand, over de

samenhang tussen de economische ontwikkeling en inkomens- en vermogenspositie van verschillende huishoudenstypen, over koopkrachtmutaties door life events, over investeringen in kenniskapitaal, over adopties, echtscheidingen en justitiële kinderbescherming, over onverzekerden tegen ziektekosten, en over woonlasten.

Tegelijkertijd is CBS gestart met de implementatie van ISO in de organisatie, mede om ondanks alle bezuinigingen toch het gewenste kwaliteitsniveau te kunnen leveren. Behoud van de kwaliteit wordt ook benadrukt in de peer review, die in 2015 bij CBS heeft plaatsgevonden in het kader van de Praktijkcode voor Europese Statistieken (Code of Practice). Uit de peer review blijkt dat CBS op hoog niveau voldoet aan de beginselen van de Praktijkcode voor Europese Statistieken en dat CBS als professionele organisatie een goede reputatie heeft op het terrein van de ontwikkeling en het gebruik van innovatieve en kosteneffectieve methodologie. Een aandachtspunt in de peer review is de borging van kwaliteit in de organisatie, bijvoorbeeld door het behalen van certificeringen en het beter beschrijven van de kwaliteit van de output.

Op beperkte schaal is in 2015 aan programmavernieuwing gewerkt. In het MJP zijn de thema's ontwikkelingen in het bedrijfsleven, flexibilisering van de arbeidsmarkt en vermogensposities van huishoudens benoemd. Daarnaast is de verdere verbetering van de toegang tot en ontsluiting van informatie als prioriteit aangemerkt. Binnen het thema arbeidsmarktflexibilisering zijn meerdere publicaties verschenen, waaronder in juni de publicatie Dynamiek op de Nederlandse arbeidsmarkt: de focus op flexibilisering van CBS en TNO. Ten aanzien van vermogensposities van huishoudens is in 2015 onder meer voortgang geboekt met DNB om data over hypotheekleningen uit te wisselen, waardoor informatie beschikbaar komt over opgebouwde spaardepots binnen spaar- en beleggingshypotheken. Om de toegang tot en ontsluiting van informatie op laag regionaal niveau verder te verbeteren is een nieuwe versie van CBSinuwBuurt beschikbaar gekomen. Hier zijn cijfers te vinden over ruim 150 kenmerken van buurten en hun inwoners, van bevolkingssamenstelling tot opleidingsniveau, en van het aantal supermarkten tot het aandeel mensen dat een WW-uitkering heeft.

Om de toegankelijkheid van informatie verder te verbeteren, is het naast alle bestaande communicatiekanalen ook mogelijk om te chatten met CBS bij vragen over CBS-cijfers. Daarnaast vervangt de webapp CBS Corporate nieuws het papieren relatiemagazine. Op deze webapp publiceert CBS wekelijks actuele artikelen over onder andere nieuwe dienstverlening, nieuwe producten, internationale ontwikkelingen en evenementen van CBS. Er zijn eind 2015 bijna 3.900 datasets met bijna 15 miljard cellen als open data beschikbaar. De nieuwe webapp voor StatLine maakt gebruik van open data en is er vooral op gericht de gegevens visueel weer te geven.

CBS wil actiever inspelen op de grote behoefte aan statistische diensten van overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen. Om die reden is maatwerkonderzoek en het bieden van toegang tot microdata (geanonimiseerde data op persoons- en bedrijfsniveau) in 2015 verder uitgebreid. In hoofdstuk 2 worden enkele voorbeelden genoemd van onderzoeken die in 2015 in opdracht door CBS zijn uitgevoerd.

Blijven investeren in de relatie met stakeholders is belangrijk voor het werk en de positie van CBS. Evenals in voorafgaande jaren heeft CBS in 2015 zijn kennis en ervaring ingezet door een bijdrage te blijven leveren aan doelgerichte kennisuitwisseling door middel van bilaterale en multilaterale samenwerkingsverbanden. Met departementen, planbureaus, kennisinstellingen en het bedrijfsleven zijn er goede relaties die in 2015 verder zijn uitgebouwd en versterkt. Zo heeft CBS een convenant gesloten met Portbase, Havenbedrijf Rotterdam, De Vereniging van Rotterdamse cargadoors, Haven Amsterdam en de Ondernemingsvereniging Regio Amsterdam voor het delen van data tussen het bedrijfsleven en de overheid op het gebied van zeevaart. Ook is CBS in 2015 gestart met een provincietour om de relatie met provincies structureel te intensiveren.

Toekomstbeeld

Naast de taakstellingen Rutte I en het Lenteakkoord krijgt CBS in de komende jaren te maken met de taakstelling Rutte II. Deze is niet meegenomen in onderstaande grafieken. Als gevolg van de eerdere bezuinigingen kan de taakstelling Rutte II maar voor een klein deel worden ingevuld door verdere efficiencyverhoging. Omdat de wettelijke EU-verplichtingen geen besparingsflexibiliteit bieden en aangezien het budget ontoereikend is, zijn inhoudelijke keuzes ten aanzien van het onverplichte statistiekprogramma onvermijdelijk. Het onverplichte statistiekprogramma omvat onder meer statistieken over personen met een uitkering (zoals WW), criminaliteit en vervolging, pensioen- en AOW-aanspraken, flexibilisering van de arbeidsmarkt, (zoals zzp'ers en arbeidsmigratie), brede welvaart, duurzaamheid en sustainable development goals, conjunctuur en productiviteit, regionale economische statistieken, woningvoorraad, nieuwe opdrachten van architecten, voortijdig schoolverlaters, uitgaven per diploma, gezondheidsenquete, vermogenspositie van huishoudens (zoals hypotheekschulden), globalisering, bevolkingsprognoses, brandweerstatistiek en nabijheidsstatistiek. Reductie van het onverplichte statistiekprogramma zal gevolgen hebben voor alle gebruikers van de statistiekvoorziening. Dit kan voorkomen worden wanneer er alternatieve financiering is. Indien dit niet succesvol blijkt, is CBS genoodzaakt om een groot deel van zijn onverplichte programma te schrappen. Op voorstel van CBS zal de CCS dan vaststellen welke statistieken CBS nog uitvoert in het kader van het onverplichte programma.

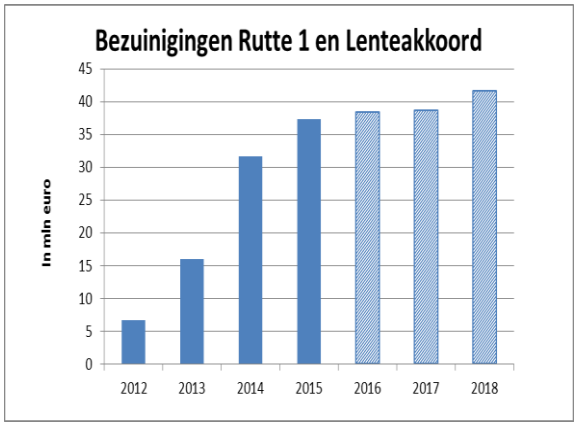

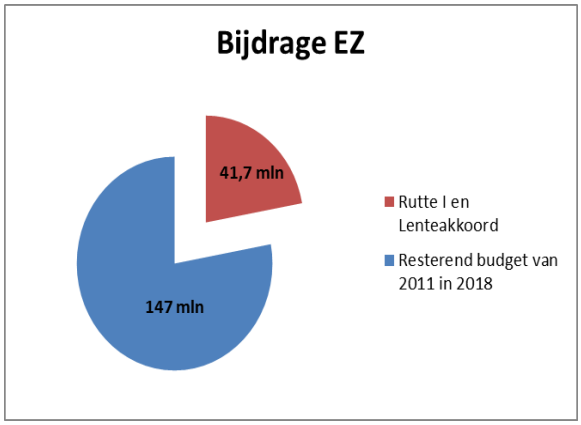

Om te kunnen voldoen aan de taakstelling Rutte I en Lenteakkoord en om de ambities voor 2015 te kunnen realiseren, is in 2015 met toestemming van het ministerie van Economische Zaken (EZ) een deel van het eerder opgebouwde eigen vermogen aangewend. Zoals in het strategisch meerjarenprogramma (MJP) 2014-2018 is opgenomen zal het eigen vermogen in de komende jaren ook worden ingezet om een deel van de taakstelling te realiseren. Dit heeft tot gevolg dat het eigen vermogen van CBS eind 2017 daalt tot nihil. Dit is exclusief taakstelling Rutte II. Door het inzetten van het eigen vermogen is er minder financiële ruimte voor tegenvallers en extra investeringen in IT en personeel.

Met betrekking tot de financiële situatie bestaan er onzekerheden over de dekking van de kosten van nieuwe statistische verplichtingen, waar in het verleden conform de Memorie van Toelichting van de CBS-wet wel altijd een compensatie werd geboden. Voorts zijn er onzekerheden over de compensatie van gestegen lonen en pensioenpremies. Tevens is de hierboven genoemde financiering van de niet–verplichte statistieken onzeker, wanneer de door EZ opgelegde taakstelling Rutte II moet worden uitgevoerd.

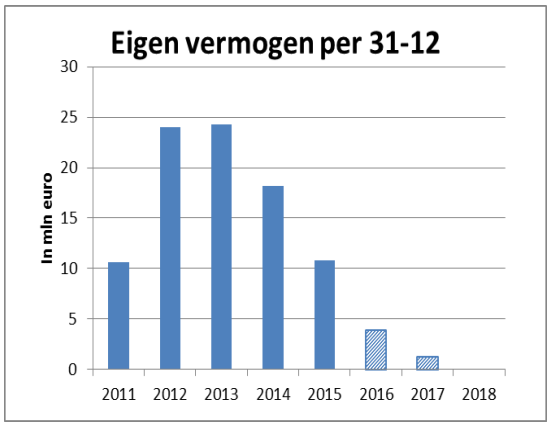

Om continuïteits- en kwaliteitsrisico's te voorkomen, maar ook om de kosten en lastendruk verder te reduceren, zal CBS de komende jaren fors moeten investeren in ICT. Om te kunnen voldoen aan de steeds veranderende omstandigheden zijn de systemen van CBS gedurende een reeks van jaren keer op keer aangepast. Het einde van de levensduur van deze steeds complexer wordende constellatie van systemen is nu aanstaande: het beheer van de systemen is kwetsbaar en de verouderde systemen kunnen niet verder worden aangepast. Als de modernisering van de ICT niet wordt doorgevoerd, ontstaan er ernstige continuïteitsrisico's voor de primaire taak van CBS, zoals interrupties van de statistiekproductie. Hierdoor kunnen statistieken als economische groei, begrotingstekort en werkloosheid gevaar lopen. Vernieuwing van de informatie-infrastructuur is derhalve essentieel en vergt forse investeringen.

Bij de indiening van het MJP 2014-2018 heeft CBS een beroep gedaan op EZ voor aanvullende financiering voor deze investeringen. Omdat EZ ervoor gekozen heeft deze middelen niet beschikbaar te stellen en het eigen vermogen van CBS geheel wordt afgeroomd door de bezuinigingen, moet CBS dit alsnog binnen de eigen (meerjaren)begroting opvangen. Voorrang wordt gegeven aan projecten die tot extra efficiency leiden, naast beperkte noodzakelijke verbeteringen op het terrein van ICT en dataverzameling. Zo is in 2015 gestart met de uitvoering van een nieuwe strategie voor informatievoorziening en het opzetten van een efficiënte IT-infrastructuur voor dataverzameling.

Kennisborging binnen de organisatie vormt een uitdaging, mede als gevolg van de aanstaande uitstroom van pensioengerechtigde medewerkers. Ook dit veroorzaakt continuïteits- en kwaliteitsrisico's. Onderdeel van het nieuwe strategische personeelsplan is een tijdige, gerichte instroom van nieuwe medewerkers. Kennis en vaardigheden van CBS-medewerkers die in de komende jaren met pensioen gaan, kunnen op deze wijze tijdig worden overgedragen. In dit kader is in 2015 actief geworven, wat heeft geleid tot een instroom van nieuw personeel. Financiële beperkingen en onzekerheden belemmeren de werving van nieuwe medewerkers echter.

De bezuinigingen leiden ook tot een forse druk op het programma voor innovatie en procesvernieuwing. Blijven innoveren is echter essentieel om de bovenstaande uitdagingen aan te kunnen gaan. CBS wil door innovatie de kwaliteit van de statistieken verder verbeteren met een zo laag mogelijke lastendruk voor de samenleving en tegen zo beperkt mogelijke kosten. Innovatie is ook noodzakelijk om in te kunnen spelen op de veranderende behoeften van de samenleving. Doet CBS dit niet, dan kunnen nieuwe methoden die in de toekomst grote efficiencywinsten en snelheid kunnen opleveren nagenoeg stil komen te staan of ernstig worden vertraagd.

Bestuurlijke ontwikkelingen

CBS kent twee zelfstandige bestuursorganen: de Centrale Commissie voor de Statistiek (CCS) en de Directeur-Generaal (DG). In het kader van het Rijksbrede onderzoek naar de herpositionering van ZBO's heeft het kabinet eind 2013 besloten dat de huidige twee ZBO's van CBS gereduceerd moeten worden tot één. Het ministerie van Economische Zaken (EZ) is het wetgevingstraject eind 2014 gestart en in 2015 is het voorstel tot wijziging van de CBS-wet aangeboden aan de Tweede Kamer. Naar verwachting wordt in 2016 het traject van de wijziging van de CBS-wet afgerond.

Zoals wettelijk voorgeschreven, is dit jaarverslag goedgekeurd door de CCS en is de jaarrekening in overeenstemming met de CCS vastgesteld.

2 Statistisch programma en dienstverlening

2.1 Communicatie en statistische dienstverlening

CBS produceert hoogwaardige informatie voor diverse gebruikers in de samenleving: publiek, beleidsmakers, wetenschap, media en aanverwante doelgroepen. In 2015 bracht CBS dagelijks nieuwsberichten uit over onderwerpen die aansluiten bij maatschappelijke behoeften: in totaal 613 nieuwsberichten. De media namen de informatie van CBS vaak over in hun berichtgeving. Verdeeld over de diverse nieuwsbronnen als dagbladen, internet nieuwspagina's en RTV journaals werd CBS ruim 38 000 keer als bron genoemd.

2.1.1 Aantal artikelen/uitzendingen waarin CBS vermeld is, totalen per maand 2015

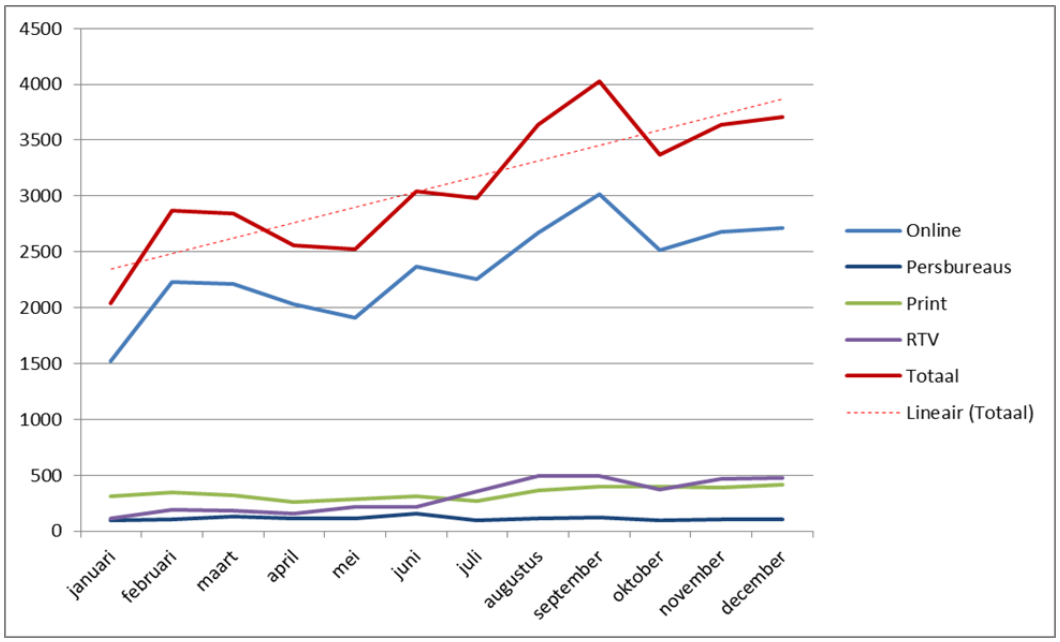

2.1.2 Totaal aantal artikelen in landelijke dagbladen waarin CBS vermeld is naar titel 2015

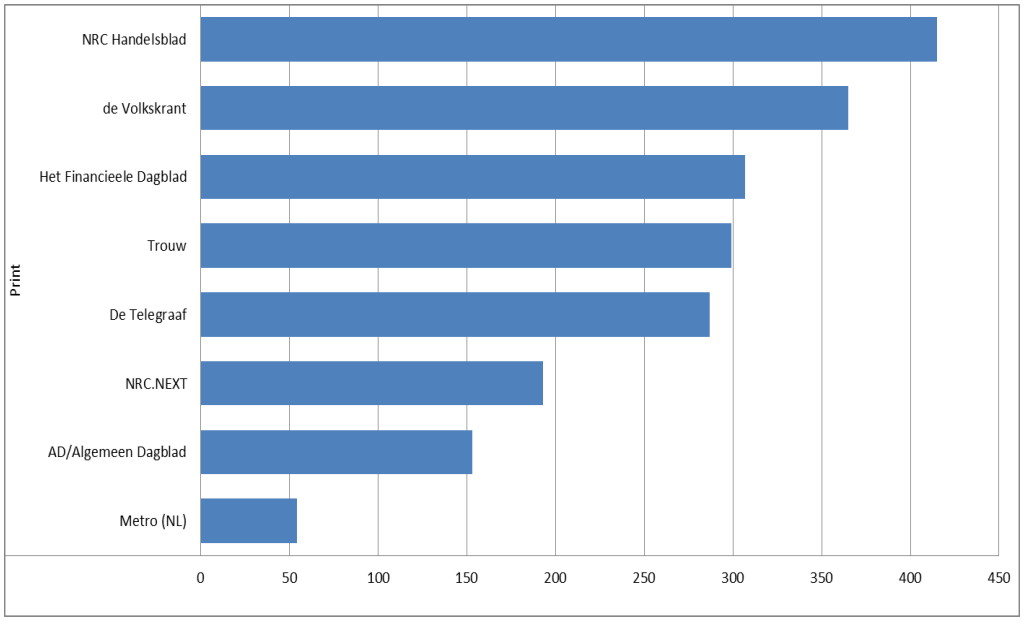

Alle informatie van CBS is via www.cbs.nl voor iedereen gratis beschikbaar. In 2015 vonden er 7 771 746 bezoeken aan de website plaats door 3 714 217 unieke bezoekers. Gebruikers die hulp willen bij het vinden van informatie via de CBS-website of StatLine of die vragen hebben over publicaties van Eurostat kunnen contact opnemen met de Infoservice. In 2015 is daarnaast de mogelijkheid opengesteld om via de website te chatten met CBS.

2.1.3 Totaal aantal bezoekers www.cbs.nl per maand 2012-2015

2.1.4 Ruim 28.000 artikelen met CBS vermelding op websites in 2015

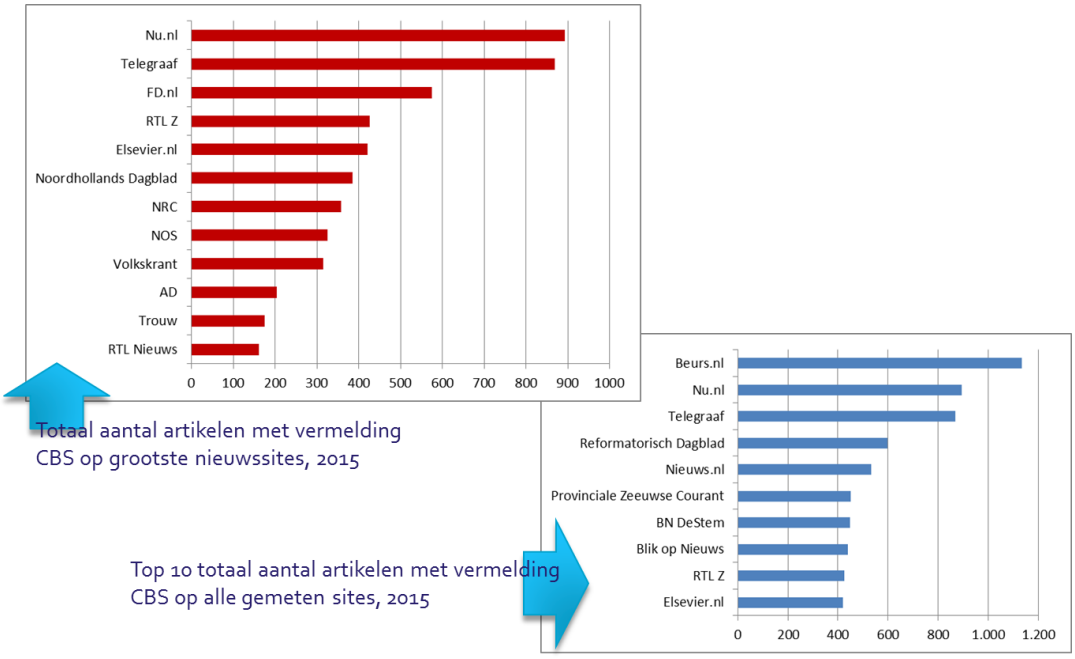

In 2015 is CBS gestart met de webapp CBS Corporate nieuws ter vervanging van het papieren relatiemagazine. Op deze webapp publiceert CBS wekelijks actuele artikelen over onder andere nieuwe dienstverlening, nieuwe producten, internationale ontwikkelingen en evenementen van CBS. De webapp is ontwikkeld voor de externe relaties van CBS en ieder ander die geïnteres-

seerd is in nieuws over CBS. De artikelen zijn makkelijk te filteren en te doorzoeken. Ook kunnen ze eenvoudig worden gedeeld via Facebook, Twitter en LinkedIn.

Er zijn eind 2015 bijna 3.900 datasets met bijna 15 miljard cellen als open data beschikbaar. Om de dienstverlening te verbeteren onderhoudt CBS met halfjaarlijkse gebruikerssessies contact met bouwers van apps en websites die van CBS open data gebruik maken. CBS heeft begin 2015 ook een nieuwe webapp voor StatLine beschikbaar gesteld die gebruik maakt van open data. Deze webapp is er vooral op gericht de gegevens visueel weer te geven.

Twitter is, naast de reguliere verspreiding van nieuwsberichten, een vast kanaal geworden om dagelijkse informatie te verspreiden. Het aantal volgers van @statistiekcbs is van bijna 56 000 begin 2015 gegroeid naar meer dan 107 000 volgers eind 2015. In 2015 zijn er 3 368 tweets verzonden. Gemiddeld per dag werden CBS-tweets 133 000 keer bekeken. In oktober 2015 is CBS ook gestart met een eigen Facebook-pagina facebook.com/statistiekcbs, waarop nieuwsberichten over CBS staan.

Op www.CBSinuwBuurt.nl zijn cijfers te vinden over ruim 150 kenmerken van buurten en hun inwoners, van bevolkingssamenstelling tot opleidingsniveau en van het aantal supermarkten tot het aandeel mensen dat een WW-uitkering heeft. In maart 2015 zijn nieuwe functies en nieuwe onderwerpen aan www.CBSinuwBuurt.nl toegevoegd en in december is het aantal kenmerken verder uitgebreid.

De bibliotheek beschikt over een steeds grotere collectie statistische publicaties, die zijn opgenomen in de online publiekscatalogus. Vanaf 2015 ligt de focus van de uitbreiding op nationaal statistisch erfgoed, dat volgens een meerjarenplanning wordt gedigitaliseerd en wordt aangeboden via www.historisch.cbs.nl.

Samenwerkingsverbanden

In 2015 heeft CBS zijn kennis en ervaring ingezet door een bijdrage te leveren aan doelgerichte kennisuitwisseling door middel van bilaterale en multilaterale samenwerkingsverbanden, zowel nationaal als internationaal.

Zo bouwt CBS samen met onder meer NWO, DANS en universiteiten aan een meer bestendige Nationale Data-infrastructuur voor de Sociale Wetenschappen (NDSW). Doel hiervan is om de langlopende sociaalwetenschappelijke dataverzamelingen in Nederland te borgen

Om de relatie met de provincies structureel te intensiveren is in 2015 gestart met een provincietour, die in 2016 wordt vervolgd. CBS gaat naar de provincies toe met een team van inhoudelijk experts om te bespreken wat de belangrijkste beleidsvragen zijn bij provincies en hoe CBS daarbij kan helpen met diensten variërend van StatLine tot maatwerk.

CBS en DNB hebben de samenwerking voortgezet rond de afstemming van macro economische statistieken over de relatie van Nederland met het buitenland. In de komende twee jaar wordt gezamenlijk toegewerkt naar volledige integratie van de Sectorrekeningen en de Betalingsbalans op basis van één procesgang en één onderling afgestemde waarnemingsstrategie. Hierbij wordt DNB verantwoordelijk voor de waarneming van financiële instellingen en CBS voor de overige binnenlandse sectoren.

In januari is een convenant getekend tussen Portbase, CBS, Havenbedrijf Rotterdam, De Vereniging van Rotterdamse cargadoors, Haven Amsterdam en de Ondernemingsvereniging Regio Amsterdam. Door dit convenant wordt de weg geopend voor het delen van data tussen het be-

drijfsleven en de overheid op het gebied van zeevaart, in lijn met de Maritieme Strategie van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M).

In april werd door CBS in Den Haag een microdatagebruikersmiddag georganiseerd voor 90 externe onderzoekers op het terrein van onderwijs die gebruik maken van de microdatabestanden van het Centrum voor Beleidsstatistiek of die hierin geïnteresseerd zijn. Doel van de bijeenkomst was om de kennisuitwisseling tussen onderzoekers te stimuleren en nieuwe ontwikkelingen van het werken met microdata toe te lichten.

In internationaal verband heeft CBS in 2015 met diverse statistiekbureaus samengewerkt. Met het statistiekbureau van Oman is een meerjarig samenwerkingsverband gestart op initiatief van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, die de hulp aan Oman in 2015 heeft gefinancierd. CBS helpt Oman onder meer bij het in kaart brengen van de logistieke sector in Oman. Ook ondersteunt CBS, gefinancierd door het ministerie van Buitenlandse Zaken, Rwanda met het opzetten van milieu- en kapitaalstatistieken, met speciale aandacht voor de modules Waterrekeningen en Landrekeningen, om de Ecosysteem-diensten in de economie te kunnen monitoren. Verder heeft in het kader van kennisuitwisseling met het statistiekbureau van Zuid-Korea (KOSTAT) een collega van CBS in 2015 bij KOSTAT onderzoek gedaan naar het succes van het trainingsinstituut van het Zuid-Koreaanse statistisch bureau. Een Koreaanse collega heeft in Nederland een vergelijkend onderzoek gedaan naar IT-systemen. Ook heeft CBS in 2015 het Chinese statistisch bureau NBS adviezen gegeven voor het vervolg van pilots over het gebruik van BTW-data bij de handelsstatistieken en is onder meer informatie uitgewisseld over de opzet van het onderzoek naar *cross-border online retail statistics*, de toepassing van indices en onderzoek naar *shopping malls*.

CBS meet iedere maand prijzen voor het berekenen van de inflatie met de consumentenprijsindex (CPI). Dat gebeurt steeds efficiënter, bijvoorbeeld door de inzet van scannerdata van verkopen in winkels. Binnen Europa loopt CBS hiermee al jaren voorop. Om kennis en de nieuwste ervaringen te delen organiseerde CBS - samen met het Europese statistiekbureau Eurostat - in september een internationaal seminar over scannerdata in Den Haag.

In november was CBS de gastheer van de 21ste vergadering van de *London Group on Environmental accounting*. De London Group bestaat uit internationale experts op het gebied van milieurekeningen. De jaarlijkse bijeenkomsten bieden een platform om kennis uit te wisselen op het gebied van de laatste ontwikkelingen op het gebied van milieurekeningen. Dit jaar was er tijdens de bijeenkomst veel aandacht voor de ontwikkelingen op het gebied van natuurlijk kapitaalrekeningen.

CBS is toegetreden tot *de Inter-agency and Expert Group on Sustainable Development Goal Indicators (IAEG-SDGs)* die in juni voor het eerst bijeenkwam. Deze groep heeft tot doel een lijst van indicatoren vast te stellen om de doelstellingen die in het kader van de VN post-2015 ontwikkelingsagenda zijn opgesteld, wereldwijd te monitoren. Het gaat momenteel om een totaal van 229 indicatoren. De IAEG bestaat uit 28 leden, statistische bureaus uit verschillende delen van de wereld. Daarnaast worden bij de vergaderingen van de IAEG ook observators uitgenodigd, waaronder internationale organisaties zoals de OESO en de Wereldbank. De groep zal ook bekijken hoe de monitoring van deze SDG indicatoren gefinancierd en georganiseerd moet worden.

In 2015 is een pilotproject uitgevoerd waarin CBS met het statistische bureau van Noordrijn-Westfalen (IT.NRW) heeft samengewerkt om voor Nederlandse en Duitse overheden grensoverschrijdende statistieken te produceren. Dit heeft in augustus geleid tot een eerste verkennende rapportage over de arbeidsmarkt in de grensregio's van Nederland en Noordrijn-Westfalen.

CBS is via het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) betrokken bij een internationaal project waarin wordt gewerkt aan een innovatieve manier om segregatie te meten. Dit betreft de relatieve concentratie van een bepaalde groep personen in een bepaalde buurt. Hierbij wordt niet - zoals gebruikelijk - gemeten op het niveau van administratief afgebakende buurten en wijken, maar aan de hand van individuele personen en degenen die rond deze persoon wonen. CBS en NIDI verwachten hierdoor een verfijnder beeld van segregatie te krijgen zonder dat dit leidt tot herkenning van betrokken personen en ook internationaal beter te kunnen vergelijken.

2.2 Regulier statistisch programma

De reguliere output vormt de kern van het werkprogramma van CBS. In bijlage A is een tabel opgenomen met de in 2015 gerealiseerde reguliere output per thema. Enkele ontwikkelingen in 2015 worden hieronder toegelicht.

CBS publiceert al jarenlang over de werkloosheid en de beroepsbevolking. Daarvoor gebruikte het twee definities: de internationale definitie van de *International Labour Organization* (ILO) én een nationale definitie. Die laatste was leidend en vormde de basis voor de officiële werkloosheidscijfers voor Nederland. Met ingang van februari baseert CBS de hoofdindicator van de werkloosheid op de ILO-definitie. Het belangrijkste verschil tussen beide definities is het aantal uren dat iemand per week moet of wil werken om tot de beroepsbevolking te behoren. Bij de internationale definitie is dit criterium één uur per week, bij de nationale definitie was dat twaalf uur per week. Tegelijkertijd zijn de cijfers gereviseerd, omdat de schattingsmethode is verbeterd en de manier van dataverzameling moderner en efficiënter is geworden.

In maart is de publicatie *Twintigers* verschenen, waarin diverse onderwerpen aan bod komen, zoals opleiding, baan en relatie. Deze publicatie bestaat uit vier artikelen, een interactieve *infographic* en een twintigerstest. CBS stelde de publicatie samen op basis van bestaande gegevens over de betreffende leeftijdsgroep. De *infographic* is ontwikkeld in samenwerking met de Nationale Jeugdraad. De raad heeft ook gezorgd voor interviews met twintigers, die naast de cijfers gepresenteerd worden. Zo komt ook het perspectief van de twintigers zelf aan bod.

In 2015 is de publicatie *De Nederlandse economie* vervangen door thema-artikelen op het terrein van macro-economie die door het jaar heen zijn verschenen en door de publicatie *Nederland in 2014*. De in maart verschenen publicatie *Nederland in 2014 – een economisch overzicht* is door de DG uitgereikt aan de voorzitter van de Tweede Kamer. Deze publicatie schetst een eerste volledig beeld van de Nederlandse economie in het voorbije jaar.

In april is de website www.onderwijsincijfers.nl gelanceerd. Met deze website bundelen CBS, het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) en de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) hun krachten. De website biedt op één plaats alle feiten over het onderwijs in Nederland. De nieuwe website bevat in totaal zo'n 115 kengetallen en ruim 400 grafieken en interactieve kaarten over het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, mbo, hbo en wetenschappelijk onderwijs. www.onderwijsincijfers.nl is altijd up-to-date met de laatst gepubliceerde cijfers. De papieren publicaties over onderwijscijfers van CBS en het ministerie van OCW komen hiermee te vervallen.

In juni verscheen de publicatie *Dynamiek op de Nederlandse arbeidsmarkt: de focus op flexibilisering* van CBS en TNO. In de nieuwste uitgave vindt de lezer onder meer actuele informatie over de arbeidsmarkttransities die mensen doormaken, zoals de ontwikkeling van het aantal flexibele en vaste arbeidsrelaties en het verloop van het aantal zzp'ers op de arbeidsmarkt.

Naast onderzoek van CBS en TNO zijn in de publicatie analytische bijdragen te lezen van externe onderzoekers met eigen data en expertise op het terrein van arbeidsmarktflexibilisering.

Vanaf 2015 stelt CBS onbewerkte gedetailleerde gegevens over de financiën van decentrale overheden beschikbaar via de eigen open data faciliteit. Hierdoor komen deze gegevens sneller en in een toegankelijker format beschikbaar. Dit draagt bij aan transparantie van gegevens over de overheid (Actieplan Open overheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)).

In september is de nieuwe brandweerstatistiek van CBS verschenen, die volledig gebaseerd is op meldkamergegevens. CBS publiceert nu elk kwartaal in plaats van jaarlijks. De nieuwe statistiek levert veel meer details dan de oude. Er zijn nu bijvoorbeeld ook cijfers beschikbaar over het aantal meldingen dat al in de meldkamer wordt afgehandeld. De statistiek toont hoe vaak de brandweer na een oproep écht ter plaatse komt. Daarnaast kan nu op het niveau van de 25 veiligheidsregio's in Nederland gepubliceerd worden.

Eveneens is in september de publicatie *Kwaliteit van leven in Nederland* uitgebracht. Een publicatie die het fenomeen Kwaliteit van Leven in al zijn facetten belicht en welvaarts- en welzijnsindicatoren benoemt.

Dankzij nieuwe rekentechnieken kan CBS inmiddels 420 dierensoorten op een betrouwbare manier in kaart brengen. De data die nodig zijn om deze natuurstatistieken te maken worden vrijwel allemaal verzameld door vrijwilligers. Vroeger kon dat uitsluitend door deskundige vrijwilligers worden gedaan. Een nieuwe door CBS ontwikkelde statistische methode maakte het echter mogelijk voor de officiële statistieken ook door vrijwilligers bijgehouden databases op internet te gebruiken. CBS publiceert alle nieuwe cijfers over de natuur en het milieu in het *Compendium voor de Leefomgeving*. Dit jaar publiceerde het WNF Nederland bij wijze van proef voor het eerst een *Living Planet Index o*ver Nederland. Daarvoor gebruikt het de cijfers van CBS.

Directeur-Generaal Tjark Tjin-A-Tsoi overhandigde in december de publicatie *Armoede en sociale uitsluiting 2015* aan de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). In deze nieuwe publicatie wordt de bevolking van Nederland in kaart gebracht, die in welvaart en sociaal opzicht is achter gebleven bij de overige inwoners van ons land. Armoede wordt hiermee in een breed maatschappelijk perspectief geplaatst. Niet alleen de inkomens van huishoudens en personen komen daarbij aan bod, maar ook hun bestedingen, vermogen, maatschappelijke betrokkenheid, woonsituatie, gezondheid en dader- en slachtofferschap van criminaliteit.

In 2015 heeft CBS de *Kwartaalmonitor overheidsfinanciën* ontwikkeld en gepubliceerd. In deze monitor beschrijft CBS een aantal ontwikkelingen op het gebied van overheidsfinanciën in een samenhangend overzicht.

Ten aanzien van de productiestatistieken (PS) die een beeld geven van de werkgelegenheid in en het financiële reilen en zeilen van een bedrijfstak is er in 2015 een versnelling gerealiseerd van de PS 2013 met 2 maanden waardoor er al na 16 maanden definitieve cijfers beschikbaar kwamen. Voor de PS 2014 is in 2015 gewerkt aan een verdere versnelling hetgeen een belangrijke voorwaarde is voor Nationale rekeningen om hun cyclus een jaar te kunnen versnellen.

Sinds september 2014 maakt Nationale rekeningen aan het eind van de maand een overzicht van de in die maand beschikbaar gekomen conjunctuurcijfers. Deze samenvatting wordt opgehangen aan de conjunctuurklokindicator, het ongewogen gemiddelde van de 15 indicatoren in de conjunctuurklok. Dit cijfer is nieuw. In het maandbericht wordt ook gelinkt naar de afzonderlijke conjunctuurberichten. De verdere detaillering van de StatLinepublicatie *Conjunctuurbeeld per bedrijfstak* zal in de eerste helft van 2016 worden afgerond.

In 2015 is er over de voedingsketen meer gedetailleerde prijsinformatie beschikbaar gekomen. Dit als onderdeel van een Europees project in opdracht van Eurostat.

CBS en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) hebben met ingang van 2015 een verandering aangebracht in frequentie en timing van de verschillende prognoses. Met deze wijziging kan CBS de werkzaamheden aan de verschillende prognoses evenwichtiger verdelen over de jaren, het kwaliteitsniveau van alle prognoses verder verhogen en beter inspelen op wensen van gebruikers om prognosecijfers op een bepaald moment in het jaar beschikbaar te hebben. De frequentie van de landelijke prognoses van CBS van het aantal huishoudens en van de bevolking naar herkomstgroep, en van de regionale bevolkings- en huishoudensprognose van CBS en PBL is teruggebracht van eens per 2 jaar naar eens per 3 jaar.

In 2015 zijn in samenwerking met de andere twee ketenpartners in de loonaangifteketen (Belastingdienst en UWV) en afnemers de kwaliteitscontroles op de gegevens uit de loonaangifteketen verbeterd.

2.3 Statistisch onderzoek in opdracht

CBS heeft ook in 2015 een aantal grote onderzoeksprojecten in opdracht van diverse (overheids)organisaties uitgevoerd. In deze paragraaf volgt een aantal voorbeelden daarvan.

In januari hebben het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) een overeenkomst gesloten met CBS om beleidsinformatie binnen het sociaal domein beschikbaar te stellen. De monitor sociaal domein is ontwikkeld door en voor gemeenten en geeft beleidsinformatie die geschikt is voor de gemeentelijke horizontale verantwoording. Het ministerie van VWS gebruikt deze beleidsinformatie om een landelijk beeld te krijgen van beleidseffecten. De resultaten worden ontsloten via een dashboard op de website waarstaatjegemeente.nl.

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten volgens de nieuwe Jeugdwet verantwoordelijk voor de jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering. Daarom is het belangrijk dat gemeenten op dit terrein beschikken over kwalitatief goede beleidsinformatie. Ook de ministeries van VWS en van Veiligheid en Justitie (VenJ) hebben behoefte aan beleidsinformatie om toe te zien op de werking van het nieuwe jeugdstelsel. CBS heeft de opdracht gekregen jaarlijks in april en oktober cijfers over de jeugdzorg op te leveren. Op 31 juli zijn de eerste voorlopige resultaten beschikbaar gekomen.

In opdracht van het ministerie van VWS voert het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) het project Leefstijlmonitor uit. CBS werkt samen met het RIVM en andere instituten op het gebied van leefstijl aan dit project met als doel onderlinge afstemming van de monitoring en het vergroten van efficiency en kwaliteit. CBS verzamelt voor dit project jaarlijks kerngegevens over leefstijl in de Gezondheidsenquête en voert sinds 2015 een nieuwe enquête naar leefstijl uit.

De dienstverlening van CBS op www.ondernemersplein.nl is in 2015 uitgebreid. Informatie over branches, regio's en *events* in het ondernemerschap (zoals starten van een bedrijf, personeel in dienst nemen, internationaal gaan handelen) worden steeds meer op maat aangeboden. Samen met de Belastingdienst en partners van de Conjunctuurenquête Nederland (COEN) zijn gezamenlijke berichten over de import en export van goederen opgesteld. De CBS-data over dit onderwerp zijn sinds medio 2015 afkomstig van het open data kanaal van CBS.

In 2015 heeft CBS in het kader van de programma's MKB en Ondernemerschap en Staat van het MKB er voor gezorgd dat op structurele basis een groot aantal gegevens over het MKB beschikbaar is. Hierbij gaat het niet alleen om macro-economische indicatoren zoals productie en toegevoegde waarde, maar ook om meer sociale kenmerken zoals opleidingsniveau. Deze informatie is ontsloten via een kernpublicatie en een nieuwe website www.staatvanhetmkb.nl. Op deze website zijn ook de eerste uitkomsten van conjunctuurinformatie op mkb-niveau gepubliceerd.

In opdracht van de Nationaal Coördinator Groningen heeft CBS onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van de verkoopbaarheid en verkoopprijzen van woningen in het gebied rondom het Groningerveld. In het laatste kwartaal van 2015 is er voor het eerst over dit onderzoek gepubliceerd.

Met het verschijnen van de publicatie *ICT and economic growth* in juni werd een driejarig onderzoeksprogramma afgesloten dat is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Economische zaken (EZ). Het onderzoek was gericht op het in kaart brengen van de determinanten van productiviteit en economische groei met daarbij bijzondere aandacht voor de rol van ICT. Het rapport bevat studies op bedrijfstak- en bedrijfsniveau.

In 2015 heeft CBS in samenwerking met de Universiteit Wageningen het project Natuurlijk kapitaalrekeningen (NKR) voor de provincie Limburg uitgevoerd in opdracht van de ministeries van EZ en I&M. Natuurlijk kapitaalrekeningen beschrijven ecosysteemdiensten en ecosysteemcondities binnen een rekeningenstelsel conform methoden, concepten en definities die aansluiten bij het systeem van Nationale rekeningen en de milieurekeningen. Uit deze studie blijkt dat het zeer goed mogelijk is om NKR voor heel Nederland te ontwikkelen.

In oktober verscheen de tweede editie van de *Nationale Energie Verkenning 2015* (NEV), opgesteld door Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN), het PBL en CBS, met bijdragen van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). De NEV brengt de stand van zaken rondom de energiehuishouding van Nederland in kaart en is van belang voor het monitoren van de energietransitie van Nederland (Energieakkoord). De bijdrage van CBS bestond uit het aanleveren en beschrijven van gerealiseerde fysieke en monetaire energiedata.

De Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) is een grootschalige enquête onder werknemers in Nederland. In 2014 voerden CBS en TNO de tiende NEA uit, in samenwerking met en in opdracht van het ministerie van SZW. In mei is een overzicht van de eerste resultaten van de NEA 2014 gepubliceerd.

In juni zijn de eerste resultaten van de Zelfstandigen Enquête Arbeid (ZEA) verschenen. De ZEA is een onderzoek naar de werksituatie van zelfstandig ondernemers in Nederland, dat door TNO en CBS gezamenlijk wordt uitgevoerd, in opdracht van het ministerie van SZW.

Aan CBS is een Europese *Grant* gegund om onderzoek te doen naar het koppelen van data op het web aan geografische coördinaten (locatiebepaling van het verschijnsel waarop de data betrekking hebben.

2.4 Nieuwe Europese verplichtingen in 2015

In het Europese statistische werkprogramma 2015 zijn onder meer de EU-doelstellingen opgenomen op het gebied van werkgelegenheid, innovatie, onderwijs, sociale samenhang en klimaat en energie. De plannen voor 2015 waren, net als de afgelopen jaren, ambitieus. In 2015 heeft CBS werkzaamheden verricht om te voldoen aan de nieuwe Europese verplichtingen.

- Lidstaten zijn verplicht om hun nationale rekeningen samen te stellen en te publiceren op basis van een nieuwe Europese verordening (ESR2010). Dit heeft tot gevolg dat CBS de nationale rekeningencijfers voor het Bruto Nationaal Inkomen (BNI), als belangrijkste grondslag voor de afdracht van lidstaten van de Europese Commissie, tijdelijk heeft moeten terugrekenen van ESR2010 naar ESR1995.

- Bij het berekenen van de overheidsschuld zijn handelskredieten opgenomen. De definitie van overheidsschuld is aangepast en de kwaliteit van de gegevens over handelskredieten is verder verbeterd. Ook is gewerkt aan de vervolmaking van het overheidsregister: een register waarin alle eenheden die tot de overheid behoren zijn vastgelegd. In 2016 rondt CBS dit af.

- Voor het verbeteren van de kwaliteit van de statistiekvoorziening aan de Europese Unie dienen de kwaliteitsrapportages aan Eurostat te worden verbeterd. In dat kader is CBS gestart met de ontwikkeling van een eenduidige kwaliteitsrapportage voor alle Europese verplichte statistieken, een centrale database om relevante informatie hierover op te slaan en aan controle op en onderhoud van de kwaliteitsrapportages. Ook is op verzoek van de Commissie onderzoek gedaan naar de achtergronden bij ontwikkelingen in de indicatoren en zijn de Nederlandse indicatoren op StatLine gepubliceerd.

- Voor de bevolkingsstatistieken zijn beschikbare bevolkingscijfers aangepast aan het Europese criterium van inschrijving in de Basisregistratie Personen, zijn specifieke bevolkingsgroepen vastgesteld die nog niet in de Basisregistratie Personen staan ingeschreven en zijn nieuwe registraties binnengehaald en geanalyseerd.

- In 2016 treedt naar verwachting een nieuwe Europese Privacy Verordening in werking. Vooruitlopend op deze verordening heeft CBS in 2015 getoetst of CBS voldoet aan de Europese verplichtingen. Hieruit blijkt dat CBS is voorbereid op de komende wijzigingen.

In voorgaande jaren heeft CBS claims ingediend ter invulling van nieuwe Europese verordeningen. Tot en met 2015 heeft CBS hiervoor van het ministerie van EZ de financiële middelen ontvangen. Van nieuwe verplichtingen uit 2014, 2015 en 2016 resteren er nog projecten waarover door EZ nog geen uitsluitsel is gegeven over de vergoeding van de kosten met ingang van 2016. De kosten voor het nakomen van deze EU-verplichtingen waarvan de financiële middelen nog niet zijn ontvangen, worden door CBS voorgefinancierd. CBS gaat er vanuit dat conform de Memorie van Toelichting van de CBS-wet de kosten van 2016 en verder alsnog zo spoedig mogelijk ontvangen worden. De kosten van nieuwe verplichtingen uit 2013 (€ 0,2 miljoen) worden niet vergoed.

2.5 Programmavernieuwing

In het MJP 2014-2018 worden drie hoofdthema's voor programmavernieuwing onderscheiden: ontwikkelingen in het bedrijfsleven, flexibilisering van de arbeidsmarkt en vermogensposities van huishoudens. Daarnaast is de verdere verbetering van de toegang tot en ontsluiting van informatie als prioriteit aangemerkt.

Binnen het thema ontwikkelingen in het bedrijfsleven zijn cijfers over recente ontwikkelingen op het gebied van globalisering gepubliceerd in vier kwartaaledities van de Internationaliseringsmonitor. De eerste kwartaaleditie beschrijft welke werkzaamheden Nederland uitvoert in delen van de mondiale waardeketens, de gevolgen ervan voor productie, handel en economische groei. De editie over innovatie analyseert innovatie als aanjager van economische groei en welvaart. De derde editie gaat in op de rol van multinationals in de Nederlandse economie in ter-

men van omzet, internationale handel en werkgelegenheid. Duurzaamheid is het vierde thema van de Internationaliseringsmonitor. In 2015 zijn basistabellen opgeleverd over de bedrijfskenmerken van bedrijven die zich bezighouden met internationale handel in goederen, in diensten en in beide (integraal).

Binnen het thema arbeidsmarktflexibilisering zijn meerdere publicaties verschenen, waaronder in juni de publicatie *Dynamiek op de Nederlandse arbeidsmarkt: de focus op flexibilisering,* samen met TNO. Verder zijn de4 bij CBS gebruikte definities en operationalisaties van het begrip "zelfstandige" op elkaar afgestemd en zijn er vijf nieuwe StatLinetabellen over arbeidsmarktflexibilisering verschenen. In 2016 worden de in 2015 ontwikkelde testvragen over payrolling aan de Enquête Beroepsbevolking toegevoegd en geëvalueerd.

Ten aanzien van vermogensposities van huishoudens is in 2015 nieuwe of betere data beschikbaar gekomen over studieschulden en leengegevens en over het fiscale begrip aanmerkelijk belang en andere vermogensinformatie van zelfstandigen waaronder directeur grootaandeelhouders. Met DNB zijn afspraken gemaakt om data over hypotheekleningen uit te wisselen, waardoor informatie beschikbaar komt over opgebouwde spaardepots binnen spaar- en beleggingshypotheken. Daarnaast is gestart met een vernieuwde opzet van de bestaande statistiek over personele vermogensoverdrachten, ofwel de nalatenschappen en verkrijgingen. Op gebied van vermogensposities is een nieuwe StatLinetabel over vermogen per regio gepubliceerd en verschenen enkele nieuwsberichten.

Om de toegang tot en ontsluiting van informatie op laag regionaal niveau verder te verbeteren is zoals eerder vermeld een nieuwe versie van www.CBSinuwBuurt.nl beschikbaar gekomen. Tevens is een nieuw bestand met variabelen op postcode6-niveau beschikbaar en zijn meerdere interactieve kaarten toegevoegd aan CBS publicaties. Ook is de CBS metadata in het Nationaal Geo Register nu vindbaar op het Open data kanaal www.data.overheid.nl.

CBS heeft in samenspraak met diverse gemeenten nieuwe richtlijnen opgesteld voor het indelen van wijken en buurten in gemeenten.

2.6 Programmareductie

In het MJP 2014-2018 is aangegeven welke reducties in het programma, naast maatregelen om de efficiency te verhogen, noodzakelijk zijn om de financiële taakstelling Rutte I op te vangen. Vanaf 2014 zijn sommige statistieken in frequentie verlaagd, zoals het budgetonderzoek, statistieken over horeca, onderwijscohorten. Daarnaast wordt vanaf 2014 op minder detailniveau gerapporteerd over wegvervoer, over productiviteit en kenniseconomie, over research en development, over innovatie, en over buitenlandse handel in energie. Andere statistieken zijn vanaf 2014 volledig komen te vervallen. Niet meer gepubliceerd wordt onder andere informatie over werknemers die in Nederland wonen en in het buitenland werken, over spaarvormen, consumptief krediet en roodstand, over de samenhang tussen de economische ontwikkeling en inkomens- en vermogenspositie van verschillende huishoudenstypen, over koopkrachtmutaties door life events, over investeringen in kenniskapitaal, over adopties, echtscheidingen en justitiële kinderbescherming, over onverzekerden tegen ziektekosten, en over woonlasten.

Nagenoeg alle reductievoornemens zijn in 2014 gerealiseerd. In 2015 zijn de laatste reducties doorgevoerd. Zo is in 2015 het detailniveau van de statistieken over begrotingen van gemeenten (functionele indeling) verkleind. Voorts is besloten om met ingang van 2016 minder bewerkte gegevens van gemeenten op individueel niveau te publiceren. Dit geldt voor zowel gegevens uit

de begrotingen als de jaarrekeningen. In plaats hiervoor worden sinds 2015 onbewerkte gegevens (zogenaamde Iv3, informatie voor derden) via open data beschikbaar gesteld.

Enkele statistieken kunnen door alternatieve financiering alsnog worden voortgezet:

- Het detailniveau van de innovatie-enquête zou eens in de twee jaar worden verminderd. In 2014 kon het grotere detailniveau door een opdracht van het Ministerie van EZ toch gehandhaafd blijven. Mocht de financiering de komende jaren geen vervolg krijgen, zal het detailniveau bij de volgende editie alsnog verminderd worden;

- Op grond van een EU-verplichting blijft informatie beschikbaar komen over het gebruik van sociale media door overheden en bedrijven, maar wel beperkter en deels via medefinanciering door Eurostat;

- De statistiek Algemene nabestaandenwet (Anw) is beëindigd. Maandelijkse informatie over uitkeringen krachtens de Anw - gebaseerd op data van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) - wordt in opdracht van het ministerie van SZW voortgezet. Informatie over ontvangers van een Anw-uitkering en aanvullende analyses kunnen uitsluitend via betaalde opdrachten worden verstrekt;

- De werkzaamheden aan de onderwijscohorten tot en met cohort 1999 worden voortgezet in opdracht van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO);

- Van de statistiek Bestuursrecht is het niet-asiel deel per 2014 stopgezet. Voor de statistiekjaren 2013-2015 zal dit alsnog als statistisch onderzoek in opdracht van de Raad voor de Rechtspraak uitgevoerd worden.

3 Innovatie en onderzoek

3.1 Innovatie en efficiency

Om nu en in de toekomst kwalitatief hoogwaardige statistische informatie te kunnen leveren, zet CBS sterk in op innovatie en procesvernieuwing. Hierdoor kan CBS zijn dienstverlening continu verbeteren en vernieuwen tegen lagere kosten voor de samenleving. Innovatie levert tevens een bijdrage aan het reduceren van administratieve lasten bij het bedrijfsleven.

Het innovatieprogramma vormt een aanvulling op het reguliere onderzoeksprogramma dat in de volgende paragraaf beschreven wordt. Het doel van het programma is om de innovatieve slagkracht van CBS te vergroten door veelbelovende ideeën te stimuleren en te ondersteunen. Waar het onderzoeksprogramma zich vooral richt op theoretisch onderzoek, richt het innovatieprogramma zich op kortlopende praktijkexperimenten die de werking van een idee met een proof of concept moeten bewijzen. CBS zoekt bij het opzetten en uitvoeren van innovatieve projecten de samenwerking met statistische bureaus van andere landen, universiteiten, het bedrijfsleven en overheden.

Het CBS ontwikkelt nieuwe statistische producten die aansluiten bij de informatiebehoefte van gebruikers en de wijze waarop gebruikers de informatie aangeboden krijgen. De beschikbaarheid van de financiële gegevens van gemeenten en provincies via het CBS open datakanaal is hier een voorbeeld van.

Innovatie vindt ook plaats bij de dataverzameling en het gebruik van nieuwe databronnen. Bij de prijswaarneming gebruikt CBS nu internetrobots om al publiek beschikbare informatie op internet te verzamelen. Een ander voorbeeld is de Price Watch app. Deze generieke mobiele applicatie voor het fysiek waarnemen van prijzen in winkels zal in 2016 ook worden aangeboden aan andere Europese nationale instituten.

CBS verricht onderzoek naar schattingen van het aantal personen dat zich in een bepaald gebied bevindt op een bepaalde periode overdag (de zogenaamde *daytime population*) op basis van mobiele telefoongegevens. Deze informatie kan onder andere worden gebruikt om onderdelen van de toerismestatistieken te vernieuwen of aan te vullen. Er is echter extra onderzoek nodig voordat op basis van deze data gepubliceerd kan worden

In 2015 is een volledig op Big Data gebaseerde statistiek met verkeersinformatie gelanceerd, waardoor de uitkomsten sneller, actueler en gedetailleerder zijn. CBS is daarmee de eerste statistiekorganisatie ter wereld die officiële verkeersstatistieken maakt met gebruik van Big Data.

In 2015 is actief ingezet op de versterking van de samenwerking met universiteiten en hogescholen. Met diverse instellingen zijn concrete afspraken gemaakt en overeenkomsten gesloten, waaronder raamovereenkomsten met Utrecht University , Maastricht University en Universiteit Twente (UT). Ook heeft CBS twee nieuwe leerstoelen ingesteld, Registratie en Statistiek van Doodsoorzaken bij Universitair Medisch Centrum Amsterdam en Registeranalyses van Levensloopdynamiek bij de Universiteit van Amsterdam. Een concreet resultaat van een samenwerking is het eerste Data Camp van CBS en de UT. Statistici van CBS hebben samen met Twentse PhD studenten een week gewerkt aan big data-vraagstukken onder begeleiding van ervaren onderzoekers.

Daarnaast zijn er nieuwe afspraken gemaakt over samenwerking met de Vereniging voor Statistiek. Dit heeft geleid tot een gezamenlijke video over het belang van goede statistische informatie (https://www.youtube/fRoKnABqAL0) ter gelegenheid van World Statistics Day in oktober.

CBS heeft een verkenning uitgevoerd om met de hardware en software van IBM te kijken of er sneller statistieken geproduceerd kunnen worden en/of er meer vraag gestuurd ad-hoc klantvragen beantwoord kunnen worden. Met TNO is in april een convenant afgesloten waardoor het makkelijker is om te participeren in elkaars innovatieve trajecten.

In augustus heeft CBS deelgenomen aan een hackathon rond het thema burgerkracht, georganiseerd door de gemeente Zwolle en Data Science Amsterdam. Doel hiervan was om data in te zetten bij het beantwoorden van de vraag hoe ouderen op een goede manier langer thuis kunnen blijven wonen. Door een hackathon kunnen de krachten gebundeld worden en kan ingespeeld worden op maatschappelijke ontwikkelingen door middel van innovatieve datatoepassingen.

Om invulling te geven aan de omvangrijke taakstelling Rutte I en Lenteakkoord, zet CBS vol in op maatregelen om extra efficiency te bereiken. De Lean Six Sigma methode is in 2014 geïntroduceerd om processen kleinschalig te optimaliseren en zo op een meer gestructureerde wijze efficiency te realiseren. Inmiddels zijn 8 medewerkers opgeleid tot Black Belt, 60 medewerkers tot Green Belt en meer dan 200 tot Orange Belt. Zij hebben samen ruim 100 verbeterprojecten uitgevoerd.

Voor verschillende sociale en economische statistieken zijn in 2015 de verwerkingsprocessen en de bijbehorende IT-systemen vernieuwd. Daarbij is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van standaardprocessen en worden eerder ontwikkelde IT-systemen hergebruikt.

3.2 Onderzoeksprogramma

Enkele resultaten van het onderzoeksprogramma in 2015 worden hieronder genoemd. Bij de uitvoering van het onderzoeksprogramma zet CBS actief in op samenwerking met universiteiten. Een voorbeeld is het project Biolink, waarin CBS en een consortium van universiteiten onderzoek hebben gedaan naar het (probabilistisch) koppelen van gegevens op terrein van gezondheid.

Voor primaire waarneming richt CBS zich vooral op waarneming via internet. Er wordt veel aandacht besteed aan maatregelen om de respons daarvan te verhogen zoals de vorm van de aanschrijfbrief en het inzetten van incentives. Experimenten met aanschrijfbrieven hebben inzicht gegeven in wat een succesvolle aanschrijfbrief is voor verscheidene subgroepen. De verschillen tussen de subgroepen blijken daarbij groot.

Onderzoek naar intelligente internetrobots heeft geleid tot de inzet van robots voor het waarnemen van dynamische websites. Het onderzoek naar het interpreteren van de structuur van websites voor het automatisch herkennen van prijzen en producten vordert gestaag en wordt zoals eerdergenoemd inmiddels toegepast. Bij het onderzoek naar het vergaren van achtergrondkenmerken door middel van het koppelen van Twitter-accounts aan LinkedIn-accounts is uit de onderwijsgegevens van de LinkedIn-profielen een leeftijdsverdeling van de Twitter-LinkedIn populatie gemaakt.

Onderzoek is met succes afgerond naar het effect van classificatiefouten op de nauwkeurigheid van kwartaalomzet-schattingen (niveaus) bij de autohandel.

Een aantal artikelen is gepubliceerd in een speciale uitgave over dekkingsproblemen in het *Journal of Official Statistics*. Het gaat om een paper over gevoeligheid voor aannames bij de vangst-hervangst methode en een paper over gevoeligheid van schattingen voor classificatiefouten.

Daarnaast is in het kader van het *usual-residents*project overleg geweest met buitenlandse statistische bureaus. Dit project heeft als doel na te gaan of het mogelijk is om op reguliere basis schattingen te maken van de onder- en overdekking van de basisregistratie personen.

Ten slotte is onderzoek afgerond naar robuuste schattingsmethoden voor de situatie waarin waarnemingen alleen voor een selectieve set eenheden beschikbaar zijn. Zo zijn tijdreeksmodellen gebruikt waarbij informatie van bedrijven die maandelijks btw aangeven gecombineerd is met die van bedrijven die per kwartaal btw aangeven om maand-omzetschattingen te maken voor branches binnen de commerciële dienstverlening.

4 Bedrijfsvoering

4.1 Personeel

Personeelsopbouw

Eind 2015 waren 2 036 medewerkers in dienst van CBS. De gemiddelde operationele bezetting is in 2015 vrijwel gelijk gebleven: van 1 777 vte eind 2014 naar 1 780 één jaar later. 61% van de medewerkers was 50 jaar of ouder. Eén jaar eerder lag dit aandeel op 62%. De trend van een al jaren zich doorzettende vergrijzing van het personeel lijkt hiermee tot stilstaan gekomen en is zelfs in lichte mate omgebogen. Dat blijkt ook uit de ontwikkeling in de gemiddelde leeftijd. Bedroeg dat cijfer eind 2014 nog 50,7 jaar, eind 2015 is het gedaald naar 50,4 jaar. Naar verwachting zullen in de jaren 2016 tot en met 2020 in totaal ongeveer 300 medewerkers het CBS verlaten, omdat zij de AOW-gerechtigde leeftijd bereiken, dat wil zeggen ongeveer één op de zeven medewerkers. Gegeven deze uitstroom en rekening houdend met de toenemende krapte op de arbeidsmarkt heeft CBS afgelopen jaar actief nieuwe medewerkers aangetrokken. Dit verklaart de daling in de gemiddelde leeftijd.

4.1.1 Medewerkers naar leeftijdscategorie (aantal)

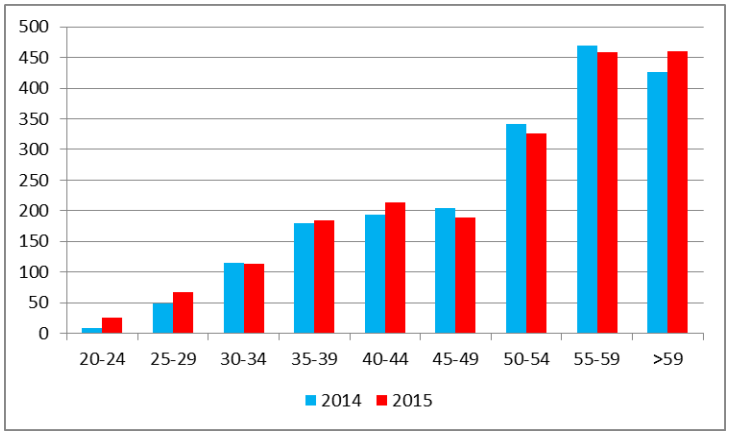

4.1.2 Verwachte uitstroom (aantal)

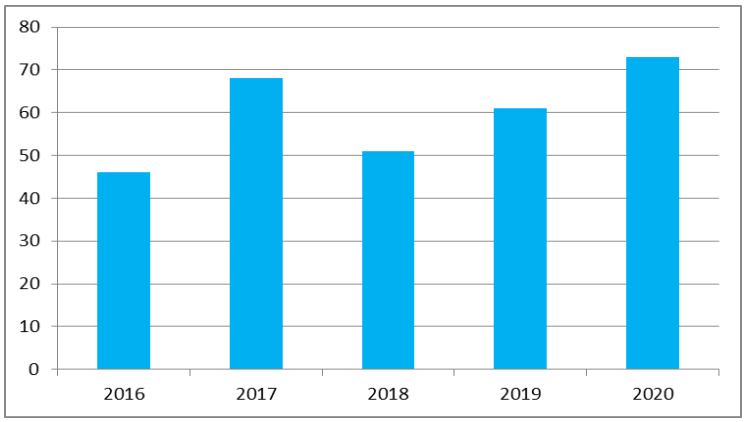

Met de toename van de complexiteit en verdergaande automatisering van de statistische processen valt steeds meer laaggeschoold werk weg en neemt de behoefte aan hoger opgeleide medewerkers toe. Dat komt tot uiting in de opbouw van het personeelsbestand naar schaalniveau. Eind 2015 was 77% van de medewerkers werkzaam in schaal 9 of hoger. In 1995 lag dit percentage nog op 50%.

4.1.3 % medewerkers naar functieniveau

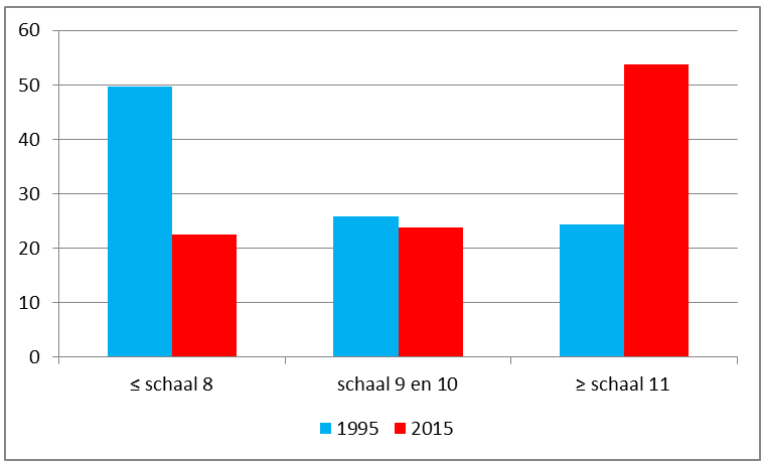

Ontwikkeling en mobiliteit

CBS heeft nu en in de toekomst een personeelsbestand nodig dat kwalitatief en kwantitatief aansluit bij de taken en strategie van CBS. Om dat te borgen is in 2015 gewerkt aan het opstellen van een strategische personeelsplanning die aansluit bij de strategische agenda van CBS. Daarbij is ook een aantal HR-speerpunten benoemd die in 2016 verder invulling krijgt. Het gaat onder meer om het versterken van leiderschapsvaardigheden en om het vernieuwen van de HR-gesprekscyclus met meer feedback en dialoog tussen medewerkers en management. Een ander speerpunt is gericht op een tijdige, gerichte instroom van nieuwe medewerkers, zodat kennis en vaardigheden van CBS-medewerkers die in de komende jaren met pensioen gaan kunnen worden overgedragen. Zoals hiervoor al is aangegeven is in dit kader in 2015 actief geworven, wat heeft geleid tot een instroom van personeel. Tevens wordt gestuurd op verlagen van ziekteverzuim en op het voorkomen van onnodige externe inhuur.

CBS tracht een aantrekkelijke werkgever te zijn met veel aandacht voor de optimale inzet van de medewerkers. Elementen daarvan zijn het bieden van inhoudelijk interessant en uitdagend werk met aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden, voldoende mobiliteitskansen en loopbaan- en ontwikkelmogelijkheden. Om deze redenen zijn het bevorderen van de interne mobiliteit en het vergroten van de inzetbaarheid en flexibiliteit van de medewerkers ook in 2015 belangrijke aandachtspunten geweest. De medewerkers hebben gebruik kunnen maken van verschillende mobiliteitsbevorderende diensten en instrumenten zoals een oriënterend gesprek met een mobiliteitsadviseur, een loopbaanoriëntatie, een mobiliteitstraject of een ontwikkeltraject. Om te voldoen aan de participatiewet is gestart met een programma met maatregelen.

Arbeidsomstandigheden

In 2014 is CBS overgegaan op de invoering van het wisselwerkplek-concept, waarbij vanaf dat moment 0,9 werkplek per vte beschikbaar was. In 2015 zijn verschillende scenario's ontwikkeld om te bezien hoe de toekomstige werkomgeving van CBS eruit zou kunnen zien, zodat beter aangesloten kan worden bij de nieuwe manieren van werken binnen CBS. Op de benedenver-

dieping heeft een verbouwing plaatsgevonden waardoor nagenoeg ongebruikte kantoorruimte kon worden omgezet in een speciaal ingerichte werkruimte voor CBS Communicatie en Nieuws. Dit maakt het mogelijk om elders in het gebouw kantoorruimte af te stoten.

Het verlagen van ziekteverzuim vormt een onderdeel van het strategisch personeelsplan van CBS. Vitale en gezonde medewerkers in een goede werkomgeving zorgen voor betere bedrijfsresultaten en lager verzuim. In 2015 is gestart met het gefaseerd invoeren van het eigen regiemodel. Bij dit model ligt de nadruk op wat medewerkers nog wel kunnen in plaats van op de beperking. Ook hebben medewerkers en leidinggevenden zelf de regie en verantwoordelijkheid bij de aanpak van verzuimsituaties. Eind 2015 werkt ongeveer een kwart van CBS bij de aanpak van verzuim volgens dit model. Het overige deel van de organisatie volgt in 2016. In 2015 was het ziekteverzuim (voortschrijdend 12-maandscijfer) 4,7% (2014: 4,6%). Het ziekteverzuim blijft daarmee op het laagste niveau sinds het begin van de jaren negentig.

In juni 2015 is een Dag van de Gezondheid voor de veldinterviewers gehouden met als doel de medewerkers specifieke gezondheidsaspecten te laten testen, inzicht te krijgen in enkele belangrijke gezondheidsrisico's en bewustwording over gezondheid te creëren.

Ook in 2015 is het predicaat Topwerkgever in Nederland op CBS van toepassing. Jaarlijks voert het Top Employer Institute een onderzoek uit naar arbeidsomstandigheden en arbeidsvoorwaarden en beoordelen zij de condities die werkgevers voor hun medewerkers creëren. Ook dit jaar voldeed CBS aan de gestelde eisen en is het keurmerk toegekend. Het keurmerk erkent Topwerkgevers als betrouwbare en solide werkgevers met een uitstekend HRM-beleid. Deze inschatting is gebaseerd op onderzoek naar de arbeidsvoorwaarden, de interne mobiliteitskansen, de arbeidsomstandigheden en de opleidingsmogelijkheden.

Medezeggenschap

CBS hecht grote waarde aan de medezeggenschap. In 2015 zijn in het overleg tussen de DG en de ondernemingsraad (OR) onder meer de volgende onderwerpen aan de orde gekomen: de voor 2016 voor CBS geldende efficiencytaakstelling en de gevolgen daarvan voor de organisatie, de voorgenomen wijzigingen in de hoofdstructuur van CBS per 1 januari 2016 en de herziening van de HR-gesprekscyclus. In het Georganiseerd Overleg tussen bestuurder en de bonden is overleg gevoerd over onder meer de HR-speerpunten en de hoofdstructuur van CBS.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

CBS stimuleert, waar mogelijk, het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Zo heeft CBS in 2015 nieuwe energiebesparende maatregelen gerealiseerd. De schakeling van de verlichting in de parkeergarage is voorzien van bewegingssensoren, ook is er een aanzet gemaakt om de hallogeenverlichting te vervangen door energiezuinige LED-verlichting.

De klimaatinstallatie is volledig gecontroleerd op onnodig energieverbruik en daar waar nodig aangepast.

Voor 2015 is de CO_2-uitstoot door het aardgasverbruik volledig gecompenseerd met behulp van internationale Gold Standard certificaten en het elektriciteitsverbruik van 2015 is volledig vergroend.

Ook op het gebied van inkoop van goederen en diensten heeft CBS aandacht voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Onder meer is een contract afgesloten met een partij die buitenlandse dienstreizen verzorgt met als uitgangspunt dat de veroorzaakte CO_2-uitstoot van iedere dienstreis gecompenseerd wordt. Daarnaast voldoet CBS bij aanbestedingen aan de eisen van

de RVO, zoals met betrekking tot energieverbruik van warme dranken automaten en de milieuaspecten van drukwerk.

4.2 Risicobeheer en kwaliteitszorg

In het kader van risicomanagement zijn de risico's van CBS in 2014 tegen het licht gehouden en in 2015 herijkt. Hierbij is in het bijzonder gekeken naar de relatie tussen deze risico's en de doelen uit de strategische agenda en het MJP 2014-2018. Geconcludeerd wordt dat enkele zaken die eerder als risico werden aangemerkt nu in control zijn. Een aantal risico's behoeft echter aandacht.

Afname budget

In de afgelopen jaren zijn forse bezuinigingen gerealiseerd. Van 2011 tot en met 2015 is het budget met € 37,2 miljoen gekort in verband met de taakstelling Rutte I en 4,4 miljoen in verband met het Lenteakkoord. Om deze taakstellingen te realiseren is vanaf 2014 een aantal statistieken in frequentie verlaagd of op minder detailniveau gerapporteerd. Andere statistieken zijn vanaf 2014 volledig komen te vervallen. Daarnaast zal CBS tot en met 2018 jaarlijks 2,7% (€ 3,5 miljoen) aan efficiency moeten realiseren. Dit vraagt een forse inspanning van de organisatie. CBS implementeert daartoe organisatie breed Lean Six Sigma en Lean Operational Management, en waar mogelijk worden scrum-methoden toegepast. Dit houdt onder meer in dat medewerkers moeten worden opgeleid in deze technieken en dat projecten moeten worden uitgevoerd. Ook wordt het eerder opgebouwde eigen vermogen aangewend.

Tegelijkertijd is CBS bezig met het organisatiebreed implementeren van ISO, mede om ondanks alle bezuinigingen toch het gewenste kwaliteitsniveau te kunnen leveren. Aangezien CBS over veel privacygevoelige informatie beschikt, moet CBS permanent blijven investeren in informatiebeveiliging.

Om de continuïteit en efficiency van de primaire processen als dataverzameling en ICT in de toekomst te kunnen borgen, zijn in de periode tot 2018 extra investeringen in procesvernieuwing vereist. Bij de indiening van het MJP 2014-2018 heeft CBS een beroep gedaan op het ministerie van EZ voor aanvullende financiering. Omdat EZ deze middelen niet beschikbaar stelt, moet CBS dit alsnog binnen de eigen (meerjaren)begroting opvangen. Voorrang wordt gegeven aan projecten die tot extra efficiency leiden, naast beperkte noodzakelijke verbeteringen op het terrein van ICT en dataverzameling. De bezuinigingen leiden tot een forse reductie in het programma voor innovatie en procesvernieuwing, wat in de praktijk betekent dat nieuwe methoden die in de toekomst grote efficiencywinsten en snelheid kunnen opleveren (zoals big data technieken) nagenoeg stil komen te staan of ernstig worden vertraagd.

Om de taakstellingen te kunnen realiseren, komt een aantal arbeidsplaatsen te vervallen. Om boventalligheid te voorkomen heeft CBS in 2014 Van Werk Naar Werk-kandidaten aangewezen. Deze kandidaten kunnen gebruik maken van de mobiliteitsinstrumenten die deze Rijksbrede regeling biedt. De kosten hiervoor (in 2015 circa € 1 miljoen) heeft CBS binnen de eigen begroting moeten opvangen, waar voorheen bij het Sociaal Flankerend Beleid de kosten nog Rijksbreed werden gecompenseerd. Hierdoor konden en kunnen onvoldoende nieuwe medewerkers worden aangenomen om de uitstroom te vervangen, waardoor kennis verloren dreigt te gaan en continuïteits- en kwaliteitsrisico's worden gelopen.

Financiële onzekerheden

Naast de taakstellingen Rutte I en het Lenteakkoord krijgt CBS in de komende jaren te maken met de taakstelling Rutte II. Deze is niet meegenomen in onderstaande grafieken. Als gevolg van de eerdere bezuinigingen kan de taakstelling Rutte II maar voor een klein deel worden ingevuld door verdere efficiencyverhoging. Omdat de wettelijke EU-verplichtingen geen besparingsflexibiliteit bieden en aangezien het budget ontoereikend is, zijn inhoudelijke keuzes ten aanzien van het onverplichte statistiekprogramma onvermijdelijk. Het onverplichte statistiekprogramma omvat onder meer statistieken over personen met een uitkering (zoals WW), criminaliteit en vervolging, pensioen- en AOW-aanspraken, flexibilisering van de arbeidsmarkt, (zoals zzp'ers en arbeidsmigratie), brede welvaart, duurzaamheid en sustainable development goals, conjunctuur en productiviteit, regionale economische statistieken, woningvoorraad, nieuwe opdrachten van architecten, voortijdig schoolverlaters, uitgaven per diploma, gezondheidsenquete, vermogenspositie van huishoudens (zoals hypotheekschulden), globalisering, bevolkingsprognoses, brandweerstatistiek en nabijheidsstatistiek. Reductie van het onverplichte statistiekprogramma zal gevolgen hebben voor alle gebruikers van de statistiekvoorziening. Dit kan voorkomen worden wanneer er alternatieve financiering is. Indien dit niet succesvol blijkt, is CBS genoodzaakt om een groot deel van zijn onverplichte programma te schrappen. Op voorstel van CBS zal de CCS dan vaststellen welke statistieken CBS nog uitvoert in het kader van het onverplichte programma.

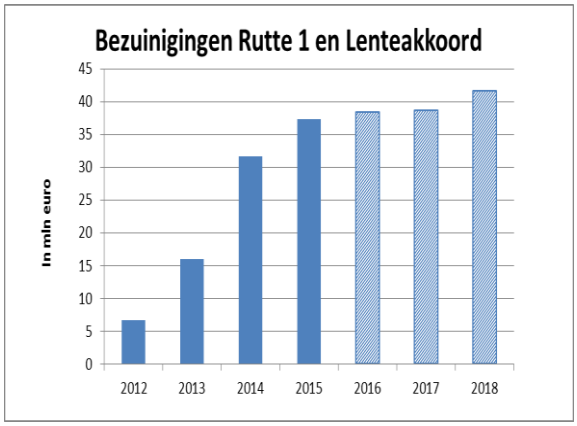

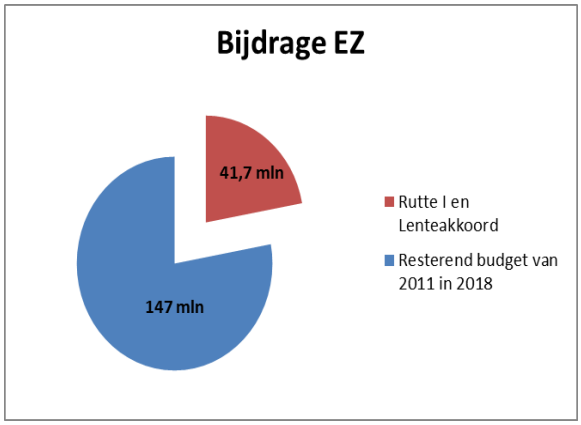

Om te kunnen voldoen aan de taakstelling Rutte I en Lenteakkoord en om de ambities voor 2015 te kunnen realiseren, is in 2015 met toestemming van het ministerie van Economische Zaken (EZ) een deel van het eerder opgebouwde eigen vermogen aangewend. Zoals in het strategisch meerjarenprogramma (MJP) 2014-2018 is opgenomen zal het eigen vermogen in de komende jaren ook worden ingezet om een deel van de taakstelling te realiseren. Dit heeft tot gevolg dat het eigen vermogen van CBS eind 2017 daalt tot nihil. Dit is exclusief taakstelling Rutte II. Door het inzetten van het eigen vermogen is er minder financiële ruimte voor tegenvallers en extra investeringen in IT en personeel.

Met betrekking tot de financiële situatie bestaan er onzekerheden over de dekking van de kosten van nieuwe statistische verplichtingen, waar in het verleden conform de Memorie van Toelichting van de CBS-wet wel altijd een compensatie werd geboden. Voorts zijn er onzekerheden over de compensatie van gestegen lonen en pensioenpremies. Tevens is de hierboven genoemde financiering van de niet–verplichte statistieken onzeker, wanneer de door EZ opgelegde taakstelling Rutte II moet worden uitgevoerd.

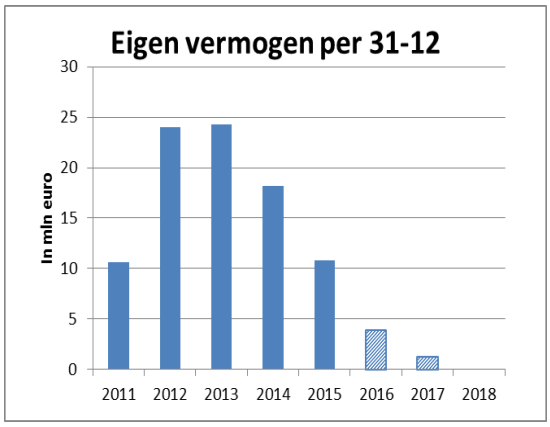

IT-omgeving

Een belangrijke randvoorwaarde voor een adequaat statistisch proces en een betrouwbare bedrijfsvoering is de continuïteit van de IT-infrastructuur, waaronder de hardware, de bijbehorende software en het rekencentrum. Om aan de steeds veranderende omstandigheden en eisen te voldoen, zijn structurele verbeteringen telkens weer nodig. In de afgelopen twee jaren zijn twee omvangrijke projecten gestart om de beschikbaarheid van de generieke IT-infrastructuur de komende tijd te kunnen garanderen. De rekencentra zijn verhuisd, waarbij de apparatuur is vernieuwd, en er is een upgrade uitgevoerd van het softwareplatform op de werkplekken en op de servers.

Om als CBS in de komende jaren toe te groeien naar een organisatie met in de kern een state-of-the-art data- en informatie-infrastructuur op basis waarvan statistische informatie wordt gepubliceerd, is in 2015 een IT strategie vastgesteld. Deze strategie maakt flexibilisering van IT infrastructurele diensten mogelijk en maakt gebruik van de nieuwste technologieën zoals *High Performance Computing* (HPC), complexe berekeningen van grote hoeveelheden gegevens met behulp van supercomputers en geavanceerde software. Daarnaast legt deze strategie de basis voor een flexibeler applicatie architectuur waardoor ook ten aanzien van software differentiatie mogelijk wordt. Aanvullend wordt in 2016 gestart met groot onderhoud van de bedrijfskritische én beheerintensieve applicaties.

Kwaliteitszorg

Statistische werkprocessen vormen een complex samenspel van IT, statistische methodologie en menselijke handelingen. Dit brengt risico's met zich mee die kunnen leiden tot correctie van gepubliceerde cijfers. Kwaliteit heeft voortdurende aandacht, zowel binnen CBS als binnen het Europese statistische systeem. CBS heeft (inter)nationale kaders evenals kaders die door CBS zelf zijn vastgesteld geïntegreerd in de Kwaliteitsrichtlijnen. Een van de uitgangspunten van het kwaliteitsprogramma is aantoonbaar te maken dat CBS kwaliteitsbewust werkt. Een belangrijk element hierin is er voor te zorgen dat productieprocessen structureel geëvalueerd worden met als doel kansen te benoemen en te voorkomen dat fouten nogmaals worden gemaakt. In 2015 is daarom besloten om ISO 9001:2015 breed binnen CBS te introduceren. Hierbij staat het verbeteren en borgen van de kwaliteit voorop. Daarmee komt CBS bovendien tegemoet aan een van de uitkomsten van de peer review uit 2015 in het kader van de Praktijkcode voor Europese Statistieken (Code of Practice), te weten "*Statistics Netherlands should take measures to embed more deeply its quality management throughout the organisation and consider also the adoption of recognised industry certification systems*."

Daarnaast is een aanbeveling uit de peer review om de kwaliteit van de output beter te beschrijven. In 2015 is een project gestart en afgerond voor ISO-certificering van de werkprocessen van de afdelingen van het Centrum voor Beleidsstatistiek die op verzoek onderzoek op maat uitvoeren voor klanten.

Vergrijzing

Door het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd zal de komende jaren een aanzienlijk deel van de huidige medewerkers CBS verlaten terwijl de instroom van nieuwe medewerkers als gevolg van de bezuinigingen onder druk staat. Hierdoor kunnen tekorten ontstaan in de benodigde competenties. Dit geldt voor zowel inhoudelijke statistische professionals als voor potentiële leidinggevenden, IT-specialisten en projectleiders. Het strategisch personeelsplan brengt de discrepantie tussen beschikbare en benodigde competenties in kaart, waarna benodigde acties volgen. Daarbij wordt niet alleen naar aantallen medewerkers gekeken, maar ook naar niveau en ontwikkelbaarheid. Het ingezette beleid om CBS op de arbeidsmarkt te profileren als een moderne en interessante werkgever wordt voortgezet. Hiermee geeft CBS tevens invulling aan de aanbeveling op dit punt uit de peer review. In 2015 is actief geworven, wat geleid heeft tot een instroom van personeel.

Informatiebeveiliging

CBS beschikt over een grote hoeveelheid vertrouwelijke gegevens. De beveiliging van die gegevens is van groot belang. Mensen, bedrijven en instellingen die hun gegevens aan CBS ter beschikking stellen, moeten erop kunnen rekenen dat die informatie vertrouwelijk blijft. Krachtens de CBS-wet mogen de gegevens uitsluitend worden gebruikt voor statistische doeleinden en dient CBS te zorgen voor technische en organisatorische voorzieningen om de gegevens te beveiligen. Hiertoe heeft CBS de functies security officer en functionaris voor de gegevensbescherming (FG) ingesteld. De security officer adviseert het management over concrete maatregelen ter verbetering van de informatiebeveiliging en ziet erop toe dat CBS voldoet aan de geldende wetten en regels. De FG houdt namens de DG CBS toezicht op de bescherming van gegevens over personen, bedrijven en instellingen.

CBS stelt hoge interne eisen aan de kwaliteit van de informatiebeveiliging. In 2014 is het informatiebeveiligingsbeleid op hoofdlijnen opnieuw vastgesteld en in 2015 is tevens een roadmap vastgesteld. In deze documenten is vastgelegd dat CBS compliant wil zijn met de Baseline Beveiligingsbeleid Rijksoverheid (BIR). De BIR is een normenkader dat algemeen te nemen maatregelen bevat voor alle voor de informatiebeveiliging relevante onderdelen van de bedrijfsvoering. In 2015 is met positief resultaat een privacy audit gehouden op basis van de normen van de autoriteit Persoonsgegevens (tot 2016 heette deze organisatie het College Bescherming Persoonsgegevens). Daarmee wordt gewaarborgd dat CBS blijft voldoen aan de hoogste eisen op het gebied van privacybescherming. De scope van het onderzoek betrof het Stelsel van Sociaal statistische Bestanden, één van de belangrijkste databases van CBS.

4.3 Prestatie-indicatoren

Reductie enquêtedruk

CBS zet al zo'n twintig jaar sterk in op het verlagen van zowel de feitelijke als de ervaren lastendruk bij het bedrijfsleven. Hierdoor is de gemeten administratieve lastendruk sterk gedaald, met 70% in de periode 1994-2014.

De prestatie-indicator reductie enquêtedruk wordt gebaseerd op de definitieve lastendruk over een kalenderjaar, uitgedrukt in geld. De prestatie-indicator schrijft voor dat de lastendruk niet mag stijgen ten opzichte van het vorige jaar.

In 2014 is een nieuw systeem voor het meten van enquêtedruk ingevoerd. De berekening vindt nu voor alle statistieken op een volledig uniforme wijze plaats. Doordat CBS de informatie over enquêtedruk nu rechtstreeks uit centrale logistieke systemen krijgt, is meer detailinformatie beschikbaar en zijn uitgebreidere analyses mogelijk. Dit leidt tot een opwaartse bijstelling van de tijdreeks van de enquêtedruk met 0,6 miljoen euro.

Bij enkele statistieken zijn de invultijden van enquêtes herijkt omdat deze statistieken recent gewijzigd zijn. CBS is terughoudend in het herhaald uitvragen van invultijden omdat berichtgevers dit als extra belasting kunnen ervaren. Uit een nameting van de invultijd van de vragenlijst voor de productiestatistiek blijkt dat het effect van het invoeren van een elektronische vragenlijst op de invultijd eerder te fors ingeschat was. Dit leidt in de periode 2009-2013 tot een opwaartse bijstelling van de tijdreeks van gemiddeld 1,5 miljoen euro.

Deze beide opwaartse bijstellingen hebben geen gevolgen voor het nakomen van de reductiedoelstelling voor de administratieve lastendruk: de afname vanaf 2009 blijft vrijwel gelijk.

De door CBS veroorzaakte lastendruk over 2015 is nog niet bekend. De lastendruk over 2014 is gedaald met 1,7 miljoen euro en komt daarmee uit op 19 miljoen euro. Deze afname komt voornamelijk door een verhoging van de aangiftedrempel bij de statistiek Internationale Handel in Goederen (IHG), waardoor minder bedrijven opgave hoefden te doen. Ook kon de bedrijventelling in 2014 vervallen door inzet van andere administratieve bronnen.

De reductiedoelstelling waaraan CBS zich gecommitteerd heeft, heeft tot een aantal maatregelen geleid, met name bij de statistiek IHG. Naast bovengenoemde verhoging van de waarneemdrempel heeft CBS de opzet van de enquête vernieuwd. Bedrijven kunnen sinds 2015 voor het aanleveren van hun data gebruik maken van de gebruikersvriendelijke online applicatie IDEP (Intrastat Data Entry Package) en veel bedrijven doen dat ook. Daarnaast kan ongeveer de helft van de importeurs en exporteurs sinds 2015 jaarlijks opgave doen in plaats van maandelijks. Over de omvang van dit lastendrukeffect zal in het jaarverslag over 2016 worden gerapporteerd.

Waar uitvragen nodig blijven, vinden die in toenemende mate digitaal plaats. In 2015 is de schriftelijke waarneming voor de producentenprijsindex en de dienstenprijsindex vervangen door digitale waarneming.

CBS maakt nog meer en beter gebruik van informatie die al beschikbaar is bij de overheid en bij bedrijven. Zoals reeds vermeld, is CBS voor de consumentenprijsindex grotendeels overgestapt op het gebruik van scannerdata van bedrijven en internetwaarneming, in plaats van winkelwaarneming. Hoewel de feitelijke lastendruk van dit onderzoek al beperkt was, is dit in de beleving van ondernemers een merkbare verbetering.

CBS spant zich ook op andere manieren in om het meewerken aan CBS-onderzoek zo gemakkelijk mogelijk te maken. Voorbeelden hiervan zijn het Referentie Grootboekschema (RGS) en het programma Standard Business Reporting (SBR). Door de combinatie van RGS en SBR kunnen ondernemingen in de toekomst hiermee aan hun externe en interne rapportageverplichtingen voldoen zonder lastige vertaalslagen in hun financiële administratie.

Mede om de beleefde lastendruk te verminderen, werkt CBS verder aan het op een toegankelijke wijze beschikbaar stellen van voor bedrijven relevante statistische informatie. Daartoe heeft CBS nieuwe monitoren ontwikkeld voor verschillende branches. Deze monitoren worden in toenemende mate gebruikt en worden ook via www.ondernemersplein.nl beschikbaar gesteld.

Met de reductie die de afgelopen jaren is gerealiseerd, is de bodem nagenoeg bereikt. Om kwalitatief goede statistieken te kunnen blijven maken, heeft CBS immers gegevens van ondernemers nodig. Een verdere lastendrukverlaging zou met onder andere minder nauwkeurige cijfers en grotere bijstellingen een hoge prijs hebben. Door verdere innovatie en afstemming met het bedrijfsleven blijft CBS zich echter inzetten om de feitelijke en ervaren regeldruk waar mogelijk verder te verlagen. Wel zouden verplichtingen vanuit de Europese Unie kunnen leiden tot een verhoging van de lastendruk.

Niet financiële prestatie indicatoren

Naam en omschrijving	Streefwaarde 2015	Uitkomst 2015	Uitkomst 2014	Uitkomst 2013	Uitkomst 2012	Uitkomst 2011
Realisatie publicatiekalender - persberichten Percentage op de geplande datum gepubliceerde persberichten.	90 procent van de geplande persberichten moet op de geplande publicatiedatum zijn gehaald.	100%	100%	99%	94%	94%
Realisatie publicatiekalender - verplichte leveringen aan Eurostat Percentage op de geplande datum gerealiseerde leveringen aan Eurostat.	90 procent van de dataleveringen aan Eurostat heeft op de geplande datum plaatsgevonden.	97%	96%	91%	90%	93%
Aantal formele correcties op publicaties Aantal persberichten dat met een (nieuw) persbericht wordt gecorrigeerd.	Maximaal 3 persberichten per jaar.	1 bericht	0 berichten	0 berichten	0 bericht en	1 bericht
Afwijking voorlopige en definitieve cijfers - economische groei Het aantal keer dat de definitieve kwartaalcijfers voor de economische groei van een jaar meer dan 0,75 procentpunt afwijken van de flash-ramingen voor de kwartalen van dat jaar.	Voor minimaal 3 kwartalen van een jaar moet de afwijking kleiner zijn dan 0,75 procentpunt.	(peiljaar 2012) voldoende (4 kwartalen OK)	(peiljaar 2011) voldoende (4 kwartalen OK)	(peiljaar 2010) voldoende (4 kwartalen OK)	(peiljaar 2009) voldoende (4 kwartalen OK)	(peiljaar 2008) voldoende (4 kwartalen OK)
Afwijking voorlopige en definitieve cijfers - internationale handel Het aantal afwijkingen van meer dan 4 procent tussen de voorlopige en definitieve cijfers van de onderdelen van de 6-wekenversie van de maandcijfers van de internationale handel.	Minimaal 80 procent van de verschillen moeten minder dan 4% bedragen.	(peiljaar 2014) 100%	(peiljaar 2013) 100%	(peiljaar 2012) 96%	(peiljaar 2011) 88%	(peiljaar 2010) 98%

Naam en omschrijving	Streefwaarde 2015	Uitkomst 2015	Uitkomst 2014	Uitkomst 2013	Uitkomst 2012	Uitkomst 2011
Afwijking voorlopige en definitieve cijfers - bevolkingsgroei Deelindicator jaarcijfer: de absolute afwijking van de som van de voorlopige maandcijfers van de bevolkingsgroei met het definitieve jaarcijfer. Deelindicator maandcijfers: het aantal keren dat de definitieve cijfers van de bevolkingsgroei voor de maanden van het voorafgaande kalenderjaar meer dan 4 duizend afwijken van de voorlopige cijfers.	Gecumuleerd over de 12 maanden mag de afwijking niet groter zijn dan 16 duizend. Voor minimaal 8 van de 12 maanden moet de afwijking van het maandcijfer kleiner zijn dan 4 duizend.	(peiljaar 2014) voldoende (jaartotaal: 1420; alle maanden afwijking <4000)	(peiljaar 2013) voldoende (jaartotaal: 1514; alle maanden afwijking <4000)	(peiljaar 2012) voldoende (jaartotaal: 1550; alle maanden afwijking <4000)	(peiljaar 2011) voldoende (jaartotaal: 4446 alle maanden afwijking <4000)	(peiljaar 2010) voldoende (jaartotaal: 820 alle maanden afwijking <4000)
Reductie enquêtedruk Uitkomst van de jaarlijkse administratieve lasten zoals gemeten door de 'enquêtedrukmeter' (HEDM).	De administratieve last door enquêtedruk voor het bedrijfsleven mag in 2014 niet meer bedragen dan de lastendruk in 2013 en wordt zoveel mogelijk gereduceerd in lijn met de doelstelling om in 2015 een reductie tussen de 20% en 30% te realiseren (peiljaar 2009).	Voldoende Definitief cijfer (HEDM) 2014: € 19 mln	Voldoende Definitief cijfer (HEDM) 2013: € 21 mln	Voldoende	Voldoende	Voldoende

4.4 Extern verantwoordingsmodel

In het verantwoordingsmodel zijn de totale integrale kosten over 2015 van in totaal € 187,8 miljoen (exclusief de kosten als gevolg van de reorganisaties) toegerekend aan de activiteiten voor het opstellen van statistische bestanden en voor de publicatie van statistische informatie per thema. Daarnaast verstrekt het model afzonderlijk inzicht in de kosten voor de presentatie van CBS-cijfers door middel van de CBS-website en StatLine, de kosten voor het leveren van maatwerkinformatie ten behoeve van onderzoek en beleid door het Centrum voor Beleidsstatistiek en de kosten voor het softwareprogramma Blaise waarmee vragenlijsten worden samengesteld.

In onderstaande tabel zijn de uitkomsten over 2015 opgenomen waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de kosten voor het reguliere statistische jaarprogramma en kosten voor producten op aanvraag.

Kosten per productgroep in mln euro	**Vast programma (budget EZ)**	**Vraaggestuurd (betaald werk en (overige opbrengsten)**	**Totaal**
Statistische bestanden	30,6	0,4	31,0
Arbeid en sociale zekerheid	10,1	4,7	14,8
Bedrijven	16,2	0,9	17,1
Bevolking	4,9	2,3	7,2
Bouwen en wonen	3,4	0,1	3,5
Financiële en zakelijke diensten	2,5	0,1	2,6
Gezondheid en welzijn	5,8	3,1	8,9
Handel en horeca	2,8	0,0	2,8
Industrie en energie	5,0	0,0	5,0
Inkomen en bestedingen	2,6	0,5	3,1
Internationale handel	7,9	0,0	7,9
Landbouw	1,2	0,3	1,5
Macro-economie	14,5	0,5	15,0
Natuur en milieu	3,7	2,1	5,8
Onderwijs	2,9	0,4	3,3
Overheid en politiek	8,5	0,2	8,7
Prijzen	10,4	0,6	11,0
Veiligheid en recht	3,3	0,1	3,4
Verkeer en vervoer	6,4	0,2	6,6
Vrije tijd en cultuur	2,1	0,7	2,8
Thema-overschrijdend	8,5	1,0	9,5
Presentatie CBS-cijfers	7,2	0,0	7,2
Centrum voor Beleidsstatistiek	0,0	6,1	6,1
Blaise	0,0	3,0	3,0
	160,5	**27,3**	**187,8**

In de volgende tabel zijn een aantal financiële kengetallen van het CBS meerjarig weergegeven.

Kengetallen 2009 t/m 2015 (bedragen x 1 miljoen euro)	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**
Lonen en salarissen	113,0	112,9	110,0	106,8	104,4	101,7	103,7
Pensioenlasten en sociale lasten	25,1	26,0	26,2	27,7	28,5	28,1	26,4
Ingeleend personeel	16,0	15,6	11,8	11,0	11,7	8,5	12,1
Overige bedrijfslasten*	41,0	39,0	39,3	39,1	39,4	36,9	39,2
Afschrijvingen **	9,4	12,5	9,1	9,3	9,3	7,4	6,4
Kosten vraaggestuurd	-17,9	-21,4	-22,0	-25,0	-22,3	-22,9	-27,3
Kosten statistisch programma	**186,6**	**184,6**	**174,4**	**168,9**	**171,0**	**159,7**	**160,5**
Meerkosten EU-programma vanaf 2009	-1,7	-2,4	-4,3	-4,3	-7,1	-7,2	-8,3
Minder kosten ivm reductie statistisch programma	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,0	4,0
Kosten statistisch programma excl. uitbreiding EU-programma en vermindering regulier programma	**184,9**	**182,2**	**170,1**	**164,6**	**163,9**	**156,5**	**156,2**
Prijsstijging tov voorgaand jaar		3,80%	0,30%	0,60%	2,00%	0,60%	1,60%
Kosten statistisch programma exclusief uitbreiding EU programma gecorrigeerd voor prijsstijgingen	**184,9**	**175,5**	**163,4**	**157,2**	**153,4**	**145,6**	**143,1**
Gemiddeld aantal vte	2.140	2.059	1.964	1.875	1.833	1.777	1.780
Loonkosten per vte x € 1.000	64,5	67,5	69,3	71,7	72,5	73,0	73,1

*exclusief correctie voor eenmalige voorziening van een grote debiteur in 2010 en 2011 (€ 1,3 miljoen)
** exclusief bijdrage ICT-intensiveringen van jaarlijks € 3,4 miljoen (2009 tm 2011)

Het statistische jaarprogramma is tot en met 2013 constant gebleven. Met ingang van 2014 is een aantal statistieken versoberd of stopgezet, waardoor het niet-verplichte statistiekprogramma is gekrompen. Aan de andere kant zijn er nieuwe Europese verplichtingen bijgekomen (totaal circa € 8 miljoen). De loonkosten (lonen, salarissen, pensioenkosten en sociale lasten) zijn in de periode 2009-2015 gedaald door een lager aantal werknemers (2009: 2 140 vte, 2015: 1 780 vte). De loonkosten per vte zijn de periode van 2009 tot en met 2015 wel gestegen als gevolg van cao-afspraken in 2009, 2010 en 2015 en gestegen pensioenpremies.

De overige bedrijfslasten zijn over de periode 2009-2015 gedaald als gevolg van terughoudend beleid en verdere versobering, ondanks prijsstijgingen (zoals verhoging van het btw-percentage van 19% naar 21% in 2012).

Per saldo zijn de totale kosten van het statistisch programma in de periode 2009-2015 gedaald van € 184,9 miljoen in 2009 naar € 156,2 miljoen in 2015. Gecorrigeerd voor loon-en prijsstijgingen (totaal circa 9% over de periode 2009-2015) zijn de totale kosten gedaald naar € 143,1 miljoen in 2015.

5 Jaarrekening 2015

De jaarrekening van het CBS over 2015 laat een resultaat zien van € 8,2 miljoen negatief. Dit resultaat omvat het resultaat uit operationele bedrijfsvoering van € 8,7 miljoen negatief en mutaties in de reorganisatievoorzieningen van per saldo € 0,5 miljoen positief. Het resultaat 2015 is € 1,1 miljoen positiever dan (meerjarig) begroot.

De jaarrekening en de toelichting daarop zijn verderop in dit jaarverslag opgenomen. De jaarrekening is gecontroleerd door KPMG Accountants NV en voorzien van een goedkeurende controleverklaring, die na de jaarrekening in dit jaarverslag is opgenomen.

Balans per 31 december 2015
(voor resultaatbestemming)

			31-12-2015			31-12-2014
Bedragen in duizenden euro's						
VASTE ACTIVA						
1) Materiële vaste activa						
Nieuwbouw (cascomodificaties)	9.873			11.048		
IT-middelen	5.623			4.818		
Machines en installaties	1.450			1.708		
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.009			791		
		17.955			18.365	
2) Financiële vaste activa						
Ministerie van EZ	0			350		
Overige financiële vaste activa	4.773			6.341		
		4.773			6.691	
Totaal vaste activa			22.728			25.056
VLOTTENDE ACTIVA						
3) Vorderingen						
Debiteuren	3.335			3.280		
Overige vorderingen	10.164			8.627		
		13.499			11.907	
4) Liquide middelen						
Liquide middelen		17.102			32.133	
Totaal vlottende activa			30.601			44.040
TOTAAL ACTIVA			**53.329**			**69.096**

PASSIVA		31-12-2015		31-12-2014
Bedragen in duizenden euro's				
5) Eigen vermogen				
Egalisatiereserve	18.166		24.341	
Onverdeeld resultaat	-8.216		-6.175	
		9.950		18.166
6) Voorzieningen				
Taakstelling 2014 en 2015	0		240	
Reorganisatie 2011	0		353	
Reorganisatie 2005	0		1.164	
Reorganisatie 2004	0		393	
WW-verplichtingen	12.792		13.443	
Reorganisatie 2000	209		282	
Ambtsjubilea	3.129		3.308	
Langdurig zieken	152		910	
		16.282		20.093
7) Kortlopende schulden				
Belastingen en premies sociale verzekering	5.011		5.057	
Overige schulden	22.086		25.780	
		27.097		30.837
TOTAAL PASSIVA		**53.329**		**69.096**

Winst- en verliesrekening 2015

	Realisatie 2015		Begroting 2015		Realisatie 2014	
Bedragen in duizenden euro's						
BEDRIJFSOPBRENGSTEN						
8) Bedrijfsopbrengsten						
Ministerie van Economische Zaken	151.402		150.452		153.934	
Betaald werk in opdracht	27.143		24.150		22.087	
		178.545		174.602		176.021
Overige bedrijfsopbrengsten		541		350		572
TOTAAL BEDRIJFSOPBRENGSTEN		179.086		174.952		176.593
9) BEDRIJFSLASTEN						
Lonen en salarissen	115.823		109.624		110.170	
Pensioenlasten en sociale lasten	26.377		27.774		28.103	
Dotatie/vrijval voorzieningen	-521		0		236	
Afschrijvingen materiële vaste activa	6.375		6.853		7.407	
Overige bedrijfslasten	39.263		40.152		36.929	
TOTAAL BEDRIJFSLASTEN		187.317		184.403		182.845
Bedrijfsresultaat		**-8.231**		**-9.451**		**-6.252**
10) Financiële baten en lasten						
Rentebaten	15		150		77	
Rentelasten	0		0		0	
		15		150		77
RESULTAAT BOEKJAAR		-8.216		-9.301		-6.175

Kasstroomoverzicht over 2015

		2015		2014
Bedragen in duizenden euro's				
Bedrijfsresultaat		-8.231		-6.252
Aanpassingen voor:				
Dotatie minus vrijval voorzieningen	-502		1.428	
Afschrijvingen	6.375		7.407	
Amortisatie financiële vaste activa	1.567		1.567	
Onttrekking voorzieningen	-3.122		-4.498	
Herrubricering voorzieningen	-187		0	
Mutatie werkkapitaal, exclusief liquide middelen	-5.331		3.077	
		-1.200		8.981
Ontvangen rente		15		77
Betaalde rente		0		0
Kasstroom uit operationele activiteiten		-9.416		2.806
Investeringen in materiële vaste activa	-6.181		-3.736	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	216		522	
Aflossing vordering EZ	350		612	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-5.615		-2.602
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		0		0
Mutatie liquide middelen		**-15.031**		**204**
Stand liquide middelen				
stand per 31 december	17.102		32.133	
stand per 1 januari	-32.133		-31.929	
		-15.031		**204**

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2015

Algemeen

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), gevestigd te Den Haag, Heerlen en Bonaire, is een Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO). In de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS-wet) zijn de taken, bevoegdheden en werkwijze vastgelegd.

Het CBS heeft tot taak het van overheidswege verrichten van statistisch onderzoek ten behoeve van praktijk, beleid en wetenschap en het openbaar maken van de op grond van zodanig onderzoek samengestelde statistieken.

Het CBS heeft twee bestuursorganen, te weten de Directeur-Generaal en de Centrale Commissie voor de Statistiek (CCS).

De jaarrekening van het CBS is opgesteld met inachtneming van de Kaderwet ZBO, de CBS-wet en de overige met het ministerie van Economische Zaken (EZ) gemaakte afspraken betreffende de jaarrekening (onder meer neergelegd in de zogenoemde sturingsafspraken). De jaarrekening van het CBS wordt binnen de hiervoor genoemde kaders zoveel als mogelijk met overeenkomstige toepassing van titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek opgesteld. Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft de instelling zich gehouden aan de Beleidsregel toepassing WNT.

De jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2015, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2015. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de onderneming. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Grondslagen

De grondslagen voor de waardering van activa en passiva en resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten. Voor zover niet anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans als een transactie (met betrekking tot het actief of de verplichting) niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. Verder wordt een actief of een verplichting niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip dat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Baten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben en verliezen worden genomen zodra deze te voorzien zijn.

Als gevolg van onzekerheden die inherent zijn aan de activiteiten van het CBS, kan de omvang van bepaalde jaarrekeningposten niet exact worden bepaald maar slechts door middel van een schatting. Er vindt dan een benadering van de omvang van een post plaats door middel van oordeelsvorming op basis van de beschikbare relevante informatie. Schattingen zijn bijvoorbeeld vereist ten behoeve van het bepalen van de omvang van de voorzieningen. Ook wordt de economische levensduur van de materiële vaste activa geschat. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. Het maken van redelijke schattingen is een belangrijk onderdeel van de totstandkoming van deze jaarrekening. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden periodiek beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Activa

Vaste activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen hun kostprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De kostprijs bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om de activa op hun plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. In onderstaande tabel is de afschrijvingsduur per categorie weergegeven.

Vaste activa	*Afschrijvingsduur*
Nieuwbouw (cascomodificaties)	10 jaar
IT-middelen	3-5 jaar
Machines en installaties	10 jaar
Andere vaste bedrijfsmiddelen	5 jaar

Voor materiële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te bepalen voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief (of een kasstroomgenererende eenheid) hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingsverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Indien sprake is van een bijzonder waardeverminderingsverlies van een kasstroomgenererende eenheid, wordt het verlies toegerekend aan de activa van de eenheid naar rato van hun boekwaarden.

Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies is verminderd.

Vervreemding van vaste activa

Voor verkoop beschikbare activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde, onder aftrek van verkoopkosten.

Financiële vaste activa

Financiële vaste activa wordt gewaardeerd op (geamortiseerde) kostprijs of lagere marktwaarde. Een afwaardering naar lagere marktwaarde wordt verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Financiële activa die worden gewaardeerd op (geamortiseerde) kostprijs, worden op iedere verslagdatum beoordeeld om te bepalen of objectieve aanwijzingen bestaan dat de activa een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan.

Vlottende activa

Vorderingen

De grondslagen voor vorderingen zijn opgenomen in het hoofdstuk financiële instrumenten.

De onder de vorderingen opgenomen post “nog te factureren” betreft het nog niet gefactureerde deel van betaald werk in opdracht op basis van de werkvoortgang per einde boekjaar. Het vooruitgefactureerde deel van betaald werk in opdracht projecten is opgenomen onder de overige schulden onder de post ‘vooruitgefactureerde omzet’.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd op nominale waarde. Tenzij anders vermeld, staan deze vrij ter beschikking.

Financiële instrumenten

Vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingsverliezen. Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode.

Aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen van financiële activa worden zowel op individuele basis als op collectieve basis in aanmerking genomen. Van alle individueel significante financiële activa wordt beoordeeld of deze specifiek onderhevig zijn aan bijzondere waardevermindering.

Bijzondere waardeverminderingsverliezen en terugnemingen daarvan worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening.

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd indien de rechtspersoon beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en de vennootschap het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen.

Passiva

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Op basis van de best mogelijke schatting van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen, worden de reorganisatievoorzieningen, de voorziening voor de WW-verplichtingen, de voorziening ambtsjubilea gewaardeerd op nominale waarde.

De voorziening ambtsjubilea betreft het geschatte bedrag van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

Personeelsbeloningen

De beloningen van het personeel worden als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Indien de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de vennootschap.

De verplichting uit hoofde van beloningen tijdens dienstverband wordt gewaardeerd tegen nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichting af te wikkelen.

Indien een beloning wordt betaald, waarbij geen rechten worden opgebouwd (bijvoorbeeld doorbetaling in geval van ziekte of arbeidsongeschiktheid) worden de verwachte lasten verantwoord in de periode waarover deze beloning is verschuldigd. Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt een voorziening voor langdurig zieken opgenomen. De verantwoorde verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting per balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (CAO en individuele arbeidsovereenkomst). Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

De pensioenregeling is ondergebracht bij het ABP (Stichting Pensioenfonds ABP). Dit betreft een bedrijfstakpensioenfonds en het CBS heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het voldoen van eventuele hogere toekomstige premies.

Kortlopende schulden

De grondslagen voor kortlopende schulden zijn opgenomen onder het hoofdstuk financiële instrumenten.

Opbrengstverantwoording

Als opbrengsten worden de bedragen verwerkt die CBS voor eigen rekening ontvangt. Bedragen die CBS voor derden ontvangt worden niet als opbrengsten verwerkt.

De bijdrage van het ministerie van Economische Zaken wordt in de winst- en verliesrekening verantwoord in het boekjaar waarin de bijbehorende (wettelijke) taken zijn uitgevoerd.

De opbrengst uit betaald werk in opdracht wordt in de winst- en verliesrekening verantwoord wanneer het bedrag van de opbrengsten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de te ontvangen vergoeding waarschijnlijk is, de mate waarin de opdracht op balansdatum is verricht betrouwbaar kan worden bepaald en de reeds gemaakte kosten en de kosten die (mogelijk) nog moeten worden gemaakt om de opdracht te voltooien op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald.

Indien het resultaat van een bepaalde opdracht tot dienstverlening niet op betrouwbare wijze kan worden bepaald, worden de opbrengsten verwerkt tot het bedrag van de kosten van de dienstverlening die worden gedekt door de opbrengsten.

Opbrengsten uit betaald werk in opdracht worden in de winst-en-verliesrekening als netto-omzet opgenomen naar rato van het stadium van voltooiing van de opdracht op verslagdatum. Het stadium van voltooiing wordt bepaald aan de hand van de tot dat moment gemaakte kosten in verhouding tot de geschatte kosten van de totaal te verrichten opdracht.

Overige opbrengsten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen na voltooiing van de uitgevoerde werkzaamheden.

Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost. Eventuele winsten of verliezen worden verantwoord onder de financiële baten en lasten.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruitontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat zal worden voldaan aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie van de kosten van een actief worden systematisch in de winst-en-verliesrekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief.

Kostenverantwoording

Kosten worden verantwoord in de winst- en verliesrekening in het jaar waarop zij betrekking hebben.

Belastingen

Het CBS was in 2015 niet belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting.

Het CBS was in 2015 niet belastingplichtig voor de omzetbelasting met uitzondering van inkomsten uit detachering.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de indirecte methode opgesteld. Dit houdt voor de weergave van de kasstromen in dat het gerapporteerde resultaat over het boekjaar wordt aangepast voor mutaties in balansposten die geen betrekking hebben op ontvangsten en uitgaven in het boekjaar en mutaties in financieringen, voorzieningen en werkkapitaal.

Verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen CBS en een natuurlijk persoon of entiteit die verbonden is met CBS. Dit betreffen onder meer de relaties tussen CBS en de bestuurders en de functionarissen op sleutelposities. Onder transacties wordt verstaan een overdracht van middelen, diensten of verplichtingen, ongeacht of er een bedrag in rekening is gebracht. Transacties met verbonden partijen bestaan bij CBS uitsluitend uit de bezoldiging van de (plaatsvervangend) directeur-generaal en Centrale Commissie voor de Statistiek, en is nader toegelicht onder punt 9 van de toelichting.

Toelichting op de balans per 31 december 2015

1) Materiële vaste activa

Bedragen in duizenden euro's	Nieuwbouw (cascomodificaties)	IT-middelen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs-middelen	Totaal
Stand per 31-12-2014					
Aanschafwaarde	27.205	21.972	4.364	12.730	66.271
Cumulatieve afschrijvingen	16.157-	17.154-	2.656-	11.939-	47.906-
Boekwaarde per 31-12-2014	**11.048**	**4.818**	**1.708**	**791**	**18.365**
Mutatie boekwaarde					
Investeringen	1.922	3.652	167	440	6.181
Desinvesteringen	-	2.902-	177-	172-	3.251-
Afschrijvingen boekjaar	3.097-	2.696-	361-	221-	6.375-
Cumulatieve afschrijving desinvesteringen	-	2.751	113	171	3.035
Mutatie boekwaarde	**1.175-**	**805**	**258-**	**218**	**410-**
Stand per 31-12-2015					
Aanschafwaarde	29.127	22.722	4.354	12.998	69.201
Cumulatieve afschrijvingen	19.254-	17.099-	2.904-	11.989-	51.246-
Boekwaarde per 31-12-2015	**9.873**	**5.623**	**1.450**	**1.009**	**17.955**

De investeringen hebben voornamelijk betrekking op de herinrichting van het communicatiecentrum en de vervanging van IT-werkplekken.

2) Financiële vaste activa

Ministerie van Economische Zaken

De vordering op het Ministerie van EZ is als volgt opgebouwd:

Bedragen in duizenden euro's	**31-12-2015**	**31-12-2014**
Reorganisatie 2000	0	350

Overige financiële vaste activa

Bedragen in duizenden euro's	**31-12-2015**	**31-12-2014**
Vooruitbetaalde BTW-schade	4.773	6.341

Aangezien het CBS niet btw-plichtig is, kan de verhuurder de btw op de investeringen van de nieuw-bouwpanden Den Haag en Heerlen niet terugvorderen. Het CBS heeft de verhuurder hiervoor voor 9,2 miljoen euro vergoed (btw-schade) voor Den Haag en voor 6,5 miljoen euro voor Heerlen. De bedragen worden over een periode van tien jaar ten laste van het resultaat gebracht. De maximale

verrekenperiode voor btw-schade is tien jaar. In 2015 is 1,6 miljoen euro ten laste van het resultaat gebracht (2014: 1,6 miljoen euro).

Vlottende activa

3) Vorderingen

Debiteuren

Bedragen in duizenden euro's	**31-12-2015**	**31-12-2014**
Debiteuren	3.602	3.571
Voorziening dubieuze debiteuren	-267	-291
Totaal	**3.335**	**3.280**

De voorziening dubieuze debiteuren heeft grotendeels betrekking op vorderingen op bedrijven die responsverplichtingen niet zijn nagekomen en waaraan een dwangsom en/of bestuursrechtelijke boete is opgelegd.

Overige vorderingen

Bedragen in duizenden euro's	**31-12-2015**	**31-12-2014**
Vooruitbetaalde kosten	6.565	5.571
Nog te factureren projecten	3.420	3.004
Overige vorderingen	179	52
Totaal	**10.164**	**8.627**

De post “vooruitbetaalde kosten” bestaat voornamelijk uit vooruitbetaalde onderhoudscontracten en vooruitbetaalde huur. De onder de vorderingen opgenomen post “nog te factureren” betreft het nog niet gefactureerde deel van betaald werk in opdracht op basis van de werkvoortgang per einde boekjaar.

In de jaarrekening 2014 is de post “nog te factureren’ gesaldeerd weergegeven met de post vooruitgefactureerde omzet. In de jaarrekening 2015 zijn deze posten separaat gepresenteerd ter vergroting van het inzicht van de gebruiker van de jaarrekening en in overeenstemming met RJ 115. De vergelijkende cijfers zijn overeenkomstig aangepast.

De overige vorderingen hebben een looptijd van minder dan één jaar.

4) Liquide middelen

Bedragen in duizenden euro's	**31-12-2015**	**31-12-2014**
Bank	12.206	27.253
Deposito	4.896	4.880
Totaal	**17.102**	**32.133**

In het kasstroomoverzicht is het verloop van de liquide middelen toegelicht. Het saldo van de bank staat vrij ter beschikking.

Het deposito is afgesloten voor de looptijd van een jaar. Indien nodig voor de uitoefening van de publieke taak, is het tegoed direct opeisbaar.

5) Eigen vermogen

Bedragen in duizenden euro's	**Egalisatie-reserve**	**Onverdeeld resultaat**	**Totaal**
Stand per 01/01/2014	24.042	299	24.341
Bestemming resultaat 2013	299	-299	0
Resultaat 2014	0	-6.175	-6.175
Stand per 31/12/2014	24.341	-6.175	18.166
Bestemming resultaat 2014	-6.175	6.175	0
Resultaat 2015	0	-8.216	-8.216
Stand per 31/12/2015	18.166	-8.216	9.950

De egalisatiereserve bestaat uit het resultaat van de jaren 2004 tot en met 2014.
De bestemming van het resultaat 2014 (onttrekking aan de egalisatiereserve) is conform afspraak met het ministerie van EZ.

6) Voorzieningen

Bedragen in duizenden euro's	Taakstelling 2014 en 2015	Reorganisatie 2011	Reorganisatie 2005	Reorganisatie 2004	WW-verplichtingen	*Subtotaal*	Reorganisatie 2000 *	Jubileum uitkeringen	Langdurig zieken	Totaal
Stand per 31/12/2014	240	353	1.164	393	13.443	15.593	282	3.308	910	20.093
Herrubricering	0	-324	0	-187	324	-187	0	0	0	-187
Dotatie in 2015	0	0	0	22	621	643	6	249	0	898
Onttrekking in 2015	-240	-29	0	-228	-1.596	-2.093	-79	-428	-522	-3.122
Vrijval	0	0	-1.164	0	0	-1.164	0	0	-236	-1.400
Stand per 31/12/2015	0	0	0	0	12.792	12.792	209	3.129	152	16.282

*De werkelijke uitgaven met betrekking tot de reorganisatie 2000, worden door het ministerie van EZ vergoed

Voorzieningen taakstelling 2014 en 2015 en voorziening voor reorganisatie 2004, 2005 en 2011

De voorziening voor reorganisaties 2004, 2005 en 2011, alsmede de voorziening taakstelling 2014 en 2015, houden verband met de kosten van afvloeiing van (voormalige) medewerkers van het CBS.

WW-verplichtingen

De voorziening voor WW-verplichtingen is gevormd ter dekking van wachtgelduitkeringen aan voormalige medewerkers van het CBS.

In de onderstaande tabel is de verwachte looptijd van de WW-verplichtingen weergegeven:

Bedragen in duizenden euro's	**2017 tm**			
	2016	**2020**	**2021 e.v.**	**Totaal**
WW-verplichtingen	1.804	5.914	5.074	12.792
Totaal	1.804	5.914	5.074	12.792

Reorganisatie 2000

De voorziening is gevormd ter dekking van de uitstroomkosten van de medewerkers die bij de reorganisatie 2000 zijn aangewezen als herplaatsingskandidaat, maar die niet vóór 3 januari 2004 zijn ontslagen. EZ heeft toen een bedrag van circa 10,8 miljoen euro toegezegd ter dekking van de uit-

stroomkosten. De uitstroomkosten zijn het totaal van de personele kosten gedurende de herplaatsingsperiode van 18 maanden en de daarna door het CBS te verstrekken wachtgelduitkeringen en andere uitkeringen.

In onderstaande tabel is de verwachte looptijd van de verplichtingen voor de reorganisatie 2000 weergegeven:

Bedragen in duizenden euro's		**2017 tm**		
	2016	**2020**	**2021 e.v.**	**Totaal**
Reorganisatie 2000	55	112	42	209
Totaal	55	112	42	209

Ambtsjubilea

Deze voorziening betreft toekomstige verplichtingen bij 12,5-, 25- of 40-jarige ambtsjubilea.

Langdurig zieken

Deze voorziening betreft het in de toekomst voor maximaal twee jaar doorbetalen van salarissen aan werknemers die naar verwachting blijvend door ziekte niet in staat zijn om hun werkzaamheden te verrichten.

7) Kortlopende schulden

Belastingen en premies sociale verzekeringen

Bedragen in duizenden euro's	**31-12-2015**	**31-12-2014**
Loonheffing en sociale lasten	3.434	3.251
Pensioenen	1.577	1.806
Totaal	**5.011**	**5.057**

Overige schulden

Bedragen in duizenden euro's	**31-12-2015**	**31-12-2014**
Nog te betalen kosten*	7.694	7.292
Nog te betalen vakantiegeld	4.426	4.275
Crediteuren	1.282	3.374
Vooruitontvangen bijdrage projectontwikkelaar	1.196	1.566
Nog te betalen vakantiedagen	3.110	2.925
Vooruitgefactureerde omzet	3.027	5.490
Eindejaarsuitkering	646	619
Overige schulden	705	755
Totaal	**22.086**	**26.296**

* Hiervan is een bedrag van € 2,5 miljoen (31/12/20114: € 2,5 miljoen) verschuldigd aan EZ in verband met de reorganisatie 2000, aangezien de werkelijke uitgaven voor de reorganisatie 2000 lager zijn dan de van EZ ontvangen financiële middelen

De nog te betalen kosten bestaan vooral uit periodieke kosten waarvan per jaareinde de facturen nog niet waren ontvangen.

De vooruitontvangen bijdrage projectontwikkelaar betrof een éénmalige bijdrage in 2008 voor de locatie Den Haag en in 2009 voor de locatie Heerlen voor de huurkosten over de komende tien jaren.

De vooruitgefactureerde omzet betreft het vooruitgefactureerde deel van betaald werk in opdracht projecten en de nog te realiseren werkzaamheden ten behoeve van de aanpassingen in het ABR.

De eindejaarsuitkering betreft de reservering over de maand december 2015, die in november 2016 zal worden uitbetaald.

De overige schulden hebben overwegend een looptijd van minder dan één jaar.

Financiële instrumenten

Het CBS maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die het CBS blootstellen aan markt-, krediet-, en/of liquiditeitsrisico's. Het betreft financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen.

Het CBS handelt niet in deze financiële instrumenten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van deze risico's te beperken. Bij het door een tegenpartij niet nakomen van aan het CBS verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten. Het CBS maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten.

Treasurybeleid

Het CBS neemt verplicht deel aan schatkistbankieren bij de Rijkshoofdboekhouding conform de Regeling baten-lastendiensten. De Rijkshoofdboekhouding is onderdeel van het ministerie van Financiën en is verantwoordelijk voor de administratie van de schatkist.

Schatkistbankieren houdt in dat de liquide middelen alléén gestald mogen worden op een rekening-courant bij de Rijkshoofdboekhouding en dat leningen alléén bij de Rijkshoofdboekhouding afgesloten mogen worden. Het CBS sluit zelf met de Rijkshoofdboekhouding het contract met de voorwaarden van het deposito of van de lening af.

Schatkistbankieren kan gezien worden als een centrale treasury voor publieke middelen. Het principe van schatkistbankieren is dat publiek geld de schatkist niet eerder verlaat dan noodzakelijk is voor de uitvoering van de publieke taak. Het CBS voert met het schatkistbankieren een zo risicoloos mogelijk kasgeldbeheer.

Kredietrisico

CBS loopt kredietrisico over de in de balans opgenomen debiteuren. De vorderingen uit hoofde van debiteuren zijn geconcentreerd bij overheidsinstellingen waardoor het kredietrisico beperkt is.

Liquiditeitsrisico

De onderneming bewaakt de liquiditeitspositie door middel van de meerjarenbegroting. Het management ziet erop toe dat voor de onderneming steeds voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Marktwaarde

De reële waarde van de in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Meerjarige financiële verplichtingen

Bedragen in duizenden euro's	**2016**	**2017 tm 2020**	**2021 e.v.**
Huur panden Den Haag en Heerlen	6.800	25.000	17.600
Totaal	**6.800**	**25.000**	**17.600**

Huurpanden
De huur van het pand te Den Haag is voor een periode van 5 tot maximaal 15 jaar afgesloten en loopt tot 2023. De huur van het pand te Heerlen is voor een periode van 5 tot maximaal 15 jaar afgesloten en loopt tot 2024.

Financiële afspraken

Met het ministerie van EZ is afgesproken dat de financiële verplichtingen betreffende de periode vóór 3 januari 2004 voor rekening van het ministerie van EZ komen. De werkelijke uitgaven met betrekking tot deze verplichtingen van het CBS worden door het ministerie van EZ vergoed.

Door het ministerie van EZ is een langetermijnfinanciering in de vorm van een kredietfaciliteit van voorlopig 50 miljoen euro ter beschikking gesteld ter voorkoming van tijdelijke liquiditeitstekorten als gevolg van de mogelijke sociale kosten die voortkomen uit de door het kabinet Balkenende I opgelegde taakstellingen, de ICT-toekomstbegroting en de zogenoemde Herprioritering. Indien de kredietbehoefte groter wordt dan 50 miljoen euro, zal dit onderwerp van overleg zijn tussen het CBS en de ministeries van EZ en Financiën. Van deze kredietfaciliteit is tot op heden geen gebruik gemaakt.

Daarnaast heeft het CBS een debetlimiet bij de rekening-courant bij het Ministerie van Financiën van 10 miljoen euro.

Toelichting op de winst- en verliesrekening over 2015

8) Bedrijfsopbrengsten

De bedrijfsopbrengsten zijn het totaal van:
- bijdrage van het ministerie van Economische Zaken;
- betaald werk in opdracht;
- overige bedrijfsopbrengsten.

Bijdrage ministerie van Economische Zaken

Bedragen in duizenden euro's	**Realisatie 2015**	**Begroting 2015**	**Realisatie 2014**
Budgettaire bijdrage exclusief Taakstelling Rutte 1	185.127	185.127	185.917
Taakstelling Rutte 1	-37.260	-37.260	-31.671
Reeds ontvangen van EZ maar nog uit te voeren	324	1.135	0
Bijdrage EU-verplichting 14e en 15e tranche	1.500	1.500	0
Aflossing vordering EZ inzake reorganisatie 2000	-350	-350	-612
Veiligheidsmonitor	300	300	300
Loonbijstelling	1.657	0	0
Prijsbijstelling	104	0	0
Totaal	**151.402**	**150.452**	**153.934**

De bijdrage van EZ betreft de door EZ verstrekte budgettaire bijdrage. Het CBS ontvangt deze bijdrage op basis van het Meerjarenplan 2014 – 2018. Het CBS dient aan het einde van deze periode het werkprogramma gerealiseerd te hebben. De bijdrage in enig jaar voor het niet gerealiseerde deel van het werkprogramma schuift door naar het volgende jaar.

Betaald werk in opdracht

De volgende tabel geeft inzicht in de omzet uit betaald werk in opdracht naar regio.

Bedragen in duizenden euro's	**Realisatie 2015**	**Begroting 2015**	**Realisatie 2014**
Nederland	21.591	19.211	16.708
EU-landen	3.791	3.373	2.498
Overige landen	1.761	1.566	2.881
Totaal	**27.143**	**24.150**	**22.087**

Onder betaald werk in opdracht zijn de gerealiseerde opbrengsten voor verrichte werkzaamheden verantwoord. Hieronder zijn mede begrepen opdrachten waaraan de overheid een specifieke financiele bijdrage levert, opbrengsten uit hoofde van het beschikbaarstellen van data en de omzet uit verkochte licenties Blaise (een door het CBS ontwikkeld softwaresysteem voor computergestuurde onderzoeksmethoden)

De verdeling van de omzet betaald werk in opdracht naar type afnemer is als volgt:

Bedragen in duizenden euro's	**Realisatie 2015**	**Begroting 2015**	**Realisatie 2014**
Overheid en overheidgerelateerd	19.148	16.233	14.846
Statistische bureaus buitenland	1.347	1.445	1.322
Onderzoeksinstellingen	4.376	4.420	4.042
Europese Commissie en Eurostat	1.921	1.453	1.329
Derden	351	599	548
Totaal	**27.143**	**24.150**	**22.087**

Overige bedrijfsopbrengsten

De overige bedrijfsopbrengsten bestaan hoofdzakelijk uit handhaving en publicaties.

9) Bedrijfslasten

Lonen en salarissen

Bedragen in duizenden euro's	**Realisatie 2015**	**Begroting 2015**	**Realisatie 2014**
Lonen en salarissen eigen personeel	103.719	99.613	101.636
Ingeleend personeel	12.104	10.011	8.534
Totaal	**115.823**	**109.624**	**110.170**

De lonen en salarissen zijn hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door de cao loonstijging en als gevolg van extra betaald werk in opdracht waarvoor personele capaciteit is aangetrokken.

De kosten voor ingeleend personeel vallen hoger uit dan begroot en ten opzichte van 2014. Dit wordt veroorzaakt door extra inhuur op IT-projecten. Het percentage inhuur ten opzichte van de totale personele kosten (lonen en salarissen, pensioenlasten en sociale lasten) bedraagt 8 % en valt daarmee binnen de Rijksbrede norm van 10%.

In 2015 waren gemiddeld 1.780 werknemers (in vte's) werkzaam voor het Centraal Bureau voor de Statistiek (2014: 1.777 vte's). Vijf werknemers zijn buiten Nederland werkzaam.

Beloning Directeur-Generaal en Centrale Commissie voor de Statistiek

In 2015 bedraagt de beloning van de Directeur Generaal 166 duizend euro, bestaande uit bruto salaris, vaste toelagen, premies sociale lasten en pensioenlasten.

De Centrale Commissie voor de Statistiek (CCS) heeft een aantal taken inzake het CBS en de statistische informatievoorziening van het Rijk. De Commissie bestaat in 2015 uit acht leden, de gezamenlij-

ke schadeloosstelling van de CCS over 2015 bedroeg 82 duizend euro (waarvan 78 duizend euro bezoldiging en 4 duizend euro aan onbelaste onkostenvergoeding). In 2014 was dit 93 duizend euro (voor acht leden). De schadeloosstellingen komen ten laste van het budget van het CBS.

Vermelding in het kader van de Wet normering topfunctionarissen publieke en semipublieke sectorbezoldiging (WNT).

Het bezoldigingsmaximum in 2015 voor het Centraal Bureau voor de Statistiek is € 178.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Leidinggevende functionarissen.

Bedragen x € 1,-	**Dr. T.B.P.M. Tjin-A-Tsoi**	**Dr. A.H. Kroese**
Functie(s)	Directeur-Generaal	Plaatsvervangend Directeur-Generaal
Duur dienstverband in 2015	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband in fte	1	1
Gewezen topfunctionaris	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning	141.287	121.583
Belastbare onkostenvergoeding	6.118	2.942
Beloningen betaalbaar op termijn	18.831	19.053
Totaal bezoldiging	166.236	143.578
Toepasselijk WNT-maximum	178.000	178.000
Motivering indien overschrijding	n.v.t.	n.v.t.

De beloning van de Directeur-Generaal wordt vastgesteld door de Minister van EZ op voorstel van de voorzitter van de CCS.

Toezichthoudende functionarissen

CCS-leden	Functie	Beloning	Individueel WNT maximum	Periode benoeming
mw. mr. I. Brakman	Voorzitter CCS/ lid Audit Committee	25.000	26.700	van 1-1-2010 tot 1-1-2018
J. van Hall RA RE	Lid CCS/lid Audit Committe	11.300	17.800	van 1-4-2014 tot 1-1-2018*
prof. dr. mr. F. van der Wel RA	Lid CCS/lid Audit Committe	11.300	17.800	van 1-1-2013 tot 1-1-2017*
prof. dr. L.H. Hoogduin	Lid CCS/lid Audit Committe	2.825	4.450	van 1-1-2010 tot 31-3-2015
mw. dr. C.M. Hooymans	Lid CCS	7.000	17.800	van 1-1-2012 tot 1-1-2020
mw. prof. dr. J. Plantenga	Lid CCS	7.000	17.800	van 1-1-2009 tot 1-1-2017
prof. dr. S. Brakman	Lid CCS	7.000	17.800	van 1-1-2013 tot 1-1-2017*
mw. drs. C.W. Wortmann-Kool	Lid CCS	7.000	17.800	van 1-6-2014 tot 1-6-2018*

* herbenoembaar voor een periode van 4 jaar

De vergoeding voor de CCS-leden is conform de "Regeling vaststelling schadeloosstelling leden CCS" welke in 2005 is opgesteld door de Minister van EZ.

Pensioenlasten en sociale lasten

Bedragen in duizenden euro's	**Realisatie 2015**	**Begroting 2015**	**Realisatie 2014**
Pensioenlasten	13.715	15.824	15.734
Sociale lasten	12.662	11.950	12.369
Totaal	**26.377**	**27.774**	**28.103**

De pensioenlasten zijn gedaald door dalende premies.

De pensioenregeling is ondergebracht bij het ABP (Stichting Pensioenfonds ABP). Dit betreft een bedrijfstakpensioenfonds en het CBS heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het voldoen van eventuele hogere toekomstige premies. De dekkingsgraad (marktwaarde van de beleggingen uitgedrukt in een percentage van de voorziening pensioenverplichtingen volgens de grondslagen van DNB) van het ABP bedroeg ultimo 2015 98,7%.

De kenmerken van de pensioenregeling in 2015 zijn als volgt:

Pensioen systeem	Middelloonregeling
Vakantietoeslag	8%
Pensioenrekenleeftijd	67 jaar
Pensioengrondslag	Pensioengevend salaris minus franchise
Nabestaande pensioen	50% van het ouderdomspensioen bij overlijden
Wezenpensioen	10% van het ouderdomspensioen
Franchise (2015)	12.650 euro
Opbouwpercentage	1,875% van de pensioengrondslag

Dotatie/vrijval voorzieningen taakstelling 2014/2015, reorganisatievoorziening 2004 tm 2011 en voorziening WW-verplichtingen

Bedragen in duizenden euro's	**Realisatie 2015**	**Begroting 2015**	**Realisatie 2014**
Vrijval/dotatie voorziening taakstelling 2014/2015	0	0	-186
Dotatie minus vrijval reorganisatievoorziening 2004 tm 2011 en voorziening WW-verplichtingen	-521	0	422
Totaal	**-521**	**0**	**236**

Onder de dotatie/vrijval voorzieningen wordt de dotatie (totaal 0,7 miljoen euro) minus de vrijval (1,2 miljoen euro) in de voorzieningen verantwoord.

Afschrijvingen materiële vaste activa

Bedragen in duizenden euro's	**Realisatie 2015**	**Begroting 2015**	**Realisatie 2014**
Afschrijvingslasten	6.375	6.853	7.407

De afschrijvingskosten vallen lager uit doordat een aantal investeringen later in het jaar plaatsvinden dan oorspronkelijk gepland

Overige bedrijfslasten

Bedragen in duizenden euro's	**Realisatie 2015**	**Begroting 2015**	**Realisatie 2014**
Huisvesting	13.127	13.445	13.691
Overig personeel	3.916	4.212	3.086
Bureau	4.375	4.754	3.968
Dienstreizen	3.756	4.288	4.070
Advies externen	2.640	2.214	2.277
Automatisering	6.759	6.819	6.913
Overig	4.690	4.420	2.924
Totaal	**39.263**	**40.152**	**36.929**

In huisvestingskosten zijn naast de huur ook de kosten voor energie en gebouw-gerelateerde kosten als bewaking, schoonmaak en exploitatie van het bedrijfsrestaurant opgenomen. De huisvestingskosten zijn gedaald doordat medio 2014 een gebouwdeel van het pand in Heerlen is afgestoten.

De bureaukosten vallen lager uit dan begroot door minder drukwerk voor publicaties en door verdere digitalisering.

De kosten voor dienstreizen zijn lager door minder reisbewegingen en door een nieuw afgesloten goedkoper contract.

Door een aantal eenmalige adviesopdrachten zijn de advieskosten gestegen.

Het deel 'overig' van de overige bedrijfslasten bestaat grotendeels uit kosten voor statistisch grondmateriaal. De kosten zijn gestegen door hogere kosten voor statistisch grondmateriaal en andere materiële kosten voor het verwerven van data.

De volgende honoraria van KPMG Accountants N.V. en overig KPMG netwerk zijn ten laste gebracht van het CBS:

Bedragen in duizenden euro's	KPMG Accountants NV 2015	Overig KPMG netwerk 2015	Totaal KPMG 2015
Onderzoek van de jaarrekening	79	0	79
Andere controleopdrachten	7	0	7
Adviesdiensten op fiscaal terrein	0	13	13
Andere niet-controle-opdrachten	0	61	61
	86	74	160

Bedragen in duizenden euro's	KPMG Accountants NV 2014	Overig KPMG netwerk 2014	Totaal KPMG 2014
Onderzoek van de jaarrekening	79	0	79
Andere controleopdrachten	0	0	0
Adviesdiensten op fiscaal terrein	0	41	41
Andere niet-controle-opdrachten	0	67	67
	79	108	187

10) Financiële baten en lasten

Rentebaten

De gedaalde rentebaten zijn het gevolg van een lager rentetarief.

Den Haag/Heerlen, 23 maart 2016

Directeur-Generaal van de Statistiek

dr. T.B.P.M. Tjin-A-Tsoi

Centrale Commissie voor de Statistiek

mw. mr. I. Brakman, voorzitter
prof. dr. S. Brakman
J. van Hall RA RE
mw. dr. C.M. Hooymans
mw. prof. dr. J. Plantenga
prof. dr. mr. F. van der Wel RA
mw. drs. C.W. Wortmann-Kool

Overige gegevens

Voorstel tot resultaatbestemming

De jaarrekening 2015 is vóór resultaatbestemming opgemaakt. Na toevoeging van het resultaat 2015 van 8,2 miljoen euro negatief, zal het eigen vermogen afnemen. Hier zijn in 2013 aanvullende afspraken met het ministerie van EZ over gemaakt.

Gebeurtenissen na balansdatum

In de komende jaren krijgt CBS te maken met de taakstelling Rutte II. Als gevolg van de eerdere bezuinigingen kan de taakstelling Rutte II maar voor een klein deel worden ingevuld door verdere efficiencyverhoging. Omdat de wettelijke EU-verplichtingen geen besparingsflexibiliteit bieden en aangezien het budget ontoereikend is, zijn inhoudelijke keuzes ten aanzien van het onverplichte statistiekprogramma onvermijdelijk. Reductie van het onverplichte statistiekprogramma zal gevolgen hebben voor alle gebruikers van de statistiekvoorziening. Dit kan voorkomen worden wanneer er alternatieve financiering is. Indien dit niet succesvol blijkt, is CBS genoodzaakt om een groot deel van zijn onverplichte programma te schrappen.

Met betrekking tot de financiële situatie bestaan er daarnaast onzekerheden over de dekking van kosten van nieuwe statistische verplichtingen, waar in het verleden conform de Memorie van Toelichting van de CBS-wet wel altijd een compensatie werd geboden. Voorts zijn er onzekerheden over de compensatie van gestegen lonen en pensioenpremies.

De financiële gevolgen voor mogelijke scenario’s worden ingeschat. Echter, gezien de geschetste onzekerheden zijn op dit moment nog geen stellige uitspraken inzake de consequenties voor CBS te doen.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Directeur-Generaal van het Centraal Bureau voor de Statistiek

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening over 2015 van het Centraal Bureau voor de Statistiek te Den Haag gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en de winst- en verliesrekening over 2015 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van het CBS is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek, de Nadere afspraken over de sturingsrelatie tussen de Minister van EZ, DG CBS en CCS d.d. 16 maart 2006 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals die in het Controleprotocol CBS van 20 januari 2009 zijn opgenomen.

Het bestuur is voorts verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 35 lid 2 van de Kaderwet Zelfstandige Bestuursorganen. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol CBS van 20 januari 2009 en het controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.
Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan alsmede in het kader van de financiële rechtmatigheid voor de naleving van die relevante wet- en regelgeving, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het bestuur van het CBS gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Centraal Bureau voor de Statistiek per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek, de Nadere afspraken over de sturingsrelatie tussen de Minister van EZ, DG CBS en CCS d.d. 16 maart 2006 en de bepalingen van en krachtens de WNT.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2015 voldoen in alle van materieel belang zijnde aspecten aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals die in het Controleprotocol CBS van 20 januari 2009 zijn opgenomen.

Den Haag, 31 maart 2016

KPMG Accountants N.V.
W.A. Touw RA

6 Centrale Commissie voor de Statistiek

De Centrale Commissie voor de Statistiek (CCS) beoordeelt het Meerjarenprogramma en jaarplan van CBS en stelt deze vast. In de praktijk komt deze taak neer op het beoordelen van de samenhang en de relevantie van de programmatische voornemens voor de komende periode in relatie tot de maatschappelijke behoefte en de financiële en organisatorische kaders. De CCS is betrokken bij het opmaken van de begroting en jaarrekening van CBS. De Directeur-Generaal (DG) stelt deze vast in overeenstemming met de CCS. Daarnaast stuurt de DG het jaarverslag van CBS ter goedkeuring naar de CCS.

De CCS ziet toe op het beperken van administratieve lasten, het vermijden van ongewenste mededinging en het beschikbaar stellen van microdata. De CCS bevordert de coördinatie en kwaliteit van de statistische informatievoorziening door de rijksoverheid. Verder waarborgt de CCS de onafhankelijke positie van CBS en de professionele onafhankelijkheid van officiële statistieken.

De Audit Commissie (AC) van de CCS bereidt de behandeling van onderwerpen op het gebied van de bedrijfsvoering voor. De AC houdt zich in het bijzonder bezig met de financiële rapportages, de begroting en de jaarrekening. De CCS legt over de uitvoering van haar taken verantwoording af in haar eigen jaarverslag, gericht aan de minister van Economische Zaken (EZ). Het jaarverslag is gepubliceerd op de website van CBS.

De samenstelling van de CCS is primo 2016:
mr. I. (Inge) Brakman, voorzitter (lid AC)
dr. C.M. (Tini) Hooymans
prof. dr. J. (Janneke) Plantenga
prof. dr. S. (Steven) Brakman
prof. dr. mr. F. (Frans) van der Wel RA (voorzitter AC)
J. (Johan) van Hall RA RE (lid AC)
drs. C.W. (Corien) Wortmann-Kool

In het kader van de Hervormingsagenda Rijksdienst is in 2012/2013 Rijksbreed onderzoek gedaan naar de herpositionering van alle zbo's. Op grond hiervan heeft het kabinet geconcludeerd dat het voor CBS onnodig is om het ene zbo (de CCS) toezicht te laten houden op het andere zbo (de DG). Het kabinet heeft daarom eind 2013 besloten dat de huidige twee zbo's van CBS gereduceerd moeten worden tot één: de DG CBS zal zbo blijven en de CCS zal worden opgeheven als zbo. De taken van de huidige CCS worden geherpositioneerd. Deze voornemens hebben hun beslag gekregen in een voorstel tot wijziging van de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek. Het wetsvoorstel is in 2015 voorgelegd aan de ministerraad en vervolgens heeft de Raad van State geadviseerd. Eind 2015 is het voorstel geagendeerd voor plenaire behandeling in de Tweede Kamer.

Uitgangspunten in het wetsvoorstel zijn het waarborgen van de onafhankelijke statistiekproductie en de betrouwbaarheid van de statistieken. DG CBS zal als zbo blijven bestaan, waarbij de eenhoofdigheid van het bestuur en de rechtspersoonlijkheid van CBS gehandhaafd blijven. Als extra waarborg voor de onafhankelijke statistiekproductie ten opzichte van de al bestaande onafhankelijkheidswaarborgen in de Kaderwet zbo's en de CBS-wet is in het wetsvoorstel opgenomen dat de vijfjaarlijkse evaluatie in het kader van de Kaderwet zbo's gericht op de doelmatigheid en doeltreffendheid van CBS zal worden uitgebreid: het verslag omvat ook een evaluatie van de onafhankelijkheid van CBS. In de memorie van toelichting is opgenomen dat het desgewenst aan de DG CBS is om een raad van advies in te stellen als klankbord voor de invulling van het onverplichte statistiekprogramma.

In 2014 heeft de CCS haar standpunt over de herpositionering per brief aan EZ kenbaar gemaakt. Deze brief is op verzoek verstrekt aan de vaste kamercommissie voor Economische zaken. Ondanks het feit dat het systeem goed functioneert (zoals ook blijkt uit de kabinetsreactie op de evaluatie van CBS in 2012), heeft de CCS er begrip voor dat twee zbo's voor één instituut worden teruggebracht tot één en dat als gevolg daarvan wordt voorgesteld dat de zbo status van de CCS komt te vervallen. CBS wordt geleid door de DG: deze is de eindverantwoordelijke voor het functioneren van het instituut. De CCS vindt het belangrijk dat de DG van CBS een zbo blijft. Dit is in lijn met Europese ontwikkelingen waar het belang van het goed en onafhankelijk inrichten van de statistiekvoorziening op de agenda staat. De CCS vindt het van belang dat de onafhankelijkheid van de statistiek goed gewaarborgd wordt in de wetgeving. De CCS is van mening dat voor het goed functioneren van CBS op een drietal terreinen een externe blik wenselijk zou zijn. Ten eerste betreft dat de vaststelling van het statistisch programma. Het grootste deel van de statistieken die CBS produceert, is verplicht via het Europese recht. De invloed van de CCS betreft daarom vooral de instemming met de niet verplichte statistieken, waarbij de CCS in haar overwegingen uitdrukkelijk de maatschappelijke context betrekt. Voorts zou het dienstig zijn de CCS te betrekken bij het beleid in de combinatie van gegevensverzameling, privacy en ICT. En als derde onderwerp zou voor een goede interne governance meegekeken moeten worden met de bedrijfsvoering en de efficiënte besteding van de middelen. De CCS vindt een wettelijke grondslag van de hierboven beschreven gewenste governance passend voor CBS, juist vanwege de brede taak die CBS voor alle geledingen van de samenleving heeft. Daar komt bij dat in de huidige regelgeving ook een voordrachtsrecht van de CCS voor de benoeming van de DG door de Minister is opgenomen, hetgeen de CCS eveneens passend vindt bij de gewenste onafhankelijke status van de DG.

Mededeling Centrale Commissie voor de Statistiek

De Centrale Commissie voor de Statistiek heeft kennis genomen van het jaarverslag en de jaarrekening van CBS voor 2015. Op grond van haar bevoegdheid neergelegd in de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek van 2003 stelt zij het jaarverslag 2015 van CBS vast. Eveneens op grond van haar wettelijke bevoegdheid stemt zij in met de vaststelling door de Directeur-Generaal van de Statistiek van de jaarrekening van 2015.

Den Haag, 23 maart 2016

mr. I. Brakman, voorzitter

drs. M.I. Tóth Pál, secretaris

Bijlage A: Gerealiseerde output

Output 2015	Nieuws-berichten	Statline-tabellen		Publicaties		Eurostat-leveringen	Microdata-bestanden	Inlichtingen (infoservice)		
			w.v. nieuw	papier	elektronisch	data-bestanden		telefonisch (incl.ant-woordap.)	email (incl. brieven en faxen)	Twitter
Thema	aantal									
Arbeid en sociale zekerheid	145	485	48		21	83	387	1389	1562	124
Bedrijven	20	161	9	3	2	33	27	505	545	13
Bevolking	7	265	9		23	7	24	742	913	51
Bouwen en wonen	21	217	4			32	16	132	220	25
Financiële en zakelijke diensten	4	70	4			14		27	61	1
Gezondheid en welzijn	29	153	24	1	19	9	45	372	432	42
Handel en horeca	38	63	1	1		22		123	180	7
Industrie en energie	39	370	9		1	136	1	89	194	11
Inkomen en bestedingen	6	77	3		1	5	35	357	543	39
Internationale handel	37	164	1			49		244	322	17
Landbouw	16	81	6			74		87	170	14
Macro-economie	48	276	20	2	15	95		141	371	8
Natuur en milieu	12	49	1		5	8		58	132	11
Onderwijs	8	151	18		5	9	60	138	180	11
Overheid en politiek	14	82	5		2			85	124	12
Prijzen	29	104			2	92	3	5576	916	27
Veiligheid en recht	32	87	11		6	96	4	186	255	30
Verkeer en vervoer	23	129	12	10	6	109	6	114	220	4
Vrije tijd en cultuur	28	146	4		4	34	2	211	270	25
Allochtonen								185	125	9
Caribisch Nederland		36	8	1	1					
Conjunctuur	43									
Emancipatie										
Europese Unie	1							158	183	2
Globalisering										
Historische reeksen		3	3							
Levensloop										
Nederland regionaal	3	55	6	3	4			380	736	7
Ondernemingsklimaat										
Vergrijzing										
Volkstelling										
Overige	10	211	1	2	91	2	10	1661	592	66
Totaal	613	3435	207	23	208	909	620	12960	9246	556

Bijlage B: Adviesraden

Om CBS te adviseren over de invulling van het statistisch programma zijn zes adviesraden ingesteld die elk een thematisch terrein of onderwerp beslaan. De voorzitters van de zes adviesraden vormen samen een adviesorgaan voor de Directeur-Generaal, de CBS-adviesraad.

Samenstelling CBS-adviesraad ultimo 2015:
dr. T.B.P.M. (Tjark) Tjin-A-Tsoi - voorzitter
drs. M.I. (Monique) Tóth Pál - secretaris
M.A. (Michaël) van Straalen - adviesraad berichtgevers
drs. E.E. (Eduard) van de Lustgraaf - adviesraad bedrijfseconomische statistieken
drs. H.M.M. (Pim) Claassen - adviesraad macro-economische statistieken
prof. dr. P.G.M. (Peter) van der Heijden - adviesraad methodologie en kwaliteit
prof. dr. H.B. (Han) Entzinger - adviesraad sociale statistieken
prof. dr. P.J. (Peter) Boelhouwer - adviesraad statistieken van de leefomgeving

Bijlage C: Organisatie per 31 december 2015

Directeur-Generaal
Dr. T.B.P.M. (Tjark) Tjin-A-Tsoi

Plaatsvervangend Directeur-Generaal
Dr. A.H. (Bert) Kroese

Centrale Beleids- en managementondersteuning
Ir. C.M. (Cecile) Schut, MPA

Directie Methoden en statistisch beleid
Dr. K. (Kees) Zeelenberg

Chief Information Office
M. (Matjaz) Jug

Blaise
H.J.A. (Harry) Wijnhoven (wnd.)

CBS Communicatie en Nieuws
Drs. M.P.M. (Mike) Ackermans

Hoofddirectie Bedrijfsvoering, IT en Methodologie
Drs. W. (Wim) van Nunspeet
Drs. M. (Marijke) Renaud (plv.)

Hoofddirectie Dataverzameling
Dr. A. (Astrid) Boeijen
Ir. J.H. (Jeroen) van Velzen (plv.)

Hoofddirectie Economie, bedrijven en nationale rekeningen
Drs. J.C.M. (Hanneke) Imbens
Drs. H.J.C.M. (Hank) Hermans (plv.)

Hoofddirectie Sociaal-economische en ruimtelijke statistieken
Dr. H. (Huib) van de Stadt
Drs. M.J.M. (Marleen) Verbruggen (plv.)

Bijlage D: Wegwijzer

CBS verzamelt gegevens bij personen, bedrijven en instellingen. CBS stelt de uitkomsten van de onderzoeken zo snel mogelijk op verschillende manieren voor iedereen beschikbaar.

CBS-website (www.cbs.nl)

De huidige CBS-website geeft toegang tot resultaten van CBS-onderzoeken en biedt themagerichte informatie over kerncijfers van Nederland. Alle uitgebrachte publicaties staan overzichtelijk gerangschikt op de website en de gedetailleerde cijfers zijn te raadplegen via de gratis databank StatLine. Op de website staan ook een actuele publicatiekalender en een productencatalogus.

Daarnaast biedt CBS nog vier doelgroepenwebsites aan. Kijk hiervoor op: www.werkenbijhetcbs.nl; www.cbsinuwbuurt.nl; www.cbsvooruwbedrijf.nl en op www.cbs.nl/cbsindeklas.

In 2016 komt een vernieuwde CBS-website beschikbaar. De actualiteit wordt prominenter uitgelicht en de content wordt aansprekender gepresenteerd door het gebruik van beeld. De vernieuwde website is geschikt voor alle devices, zodat de content op zowel PC, smartphone als tablet goed benaderbaar is.

Nieuwe media

Naast de al bestaande kanalen heeft CBS in de afgelopen jaren zijn output ook verspreid via YouTube (http://www.youtube.com/statistiekcbs), Twitter (http://www.twitter.com/statistiekcbs) en Facebook (facebook.com/statistiekcbs). Sinds 2014 biedt CBS alle tabellen in StatLine als open data aan in de vorm van datasets (http://opendata.cbs.nl/dataportaal/portal.html#_la=nl). Ook is een webapplicatie ontwikkeld die gebruik maakt van Open data en die alle tabellen uit StatLine in grafiek- of kaartvorm laat zien (http://opendata.cbs.nl/dataportaal/index.html). De webapplicatie is geoptimaliseerd voor tablets.

Sinds 2015 bestaat de webapp CBS Corporate nieuws (http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/organisatie/corporate-informatie/cbs-corporate-el.htm). Deze webapp bevat actuele artikelen over onder andere nieuwe dienstverlening, nieuwe producten, internationale ontwikkelingen en evenementen van CBS. Het is de digitale opvolger van het papieren CBS-relatiemagazine en bestemd voor de externe relaties van CBS. Deze webapp is speciaal ontwikkeld voor gebruik op tablet, smartphone en desktop. De artikelen zijn makkelijk te filteren en kunnen eenvoudig gedeeld worden via Facebook, Twitter en LinkedIn.

Verkoop van CBS-producten

CBS-producten kunt u bestellen via de afdeling Klantenservice van CBS, Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen, telefoon (088) 570 70 70, e-mail: verkoop@cbs.nl.

Infoservice

Het centrale informatiepunt voor algemene vragen over CBS en zijn producten is te bereiken via telefoon (088) 570 70 70 en infoservice@cbs.nl.

European Statistical Data Support

Statistische informatie over Europa afkomstig van Eurostat is telefonisch op te vragen via (088) 570 70 70 (keuze toets 5) of door middel infoservice@cbs.nl.

CBS Contact Center

Het centrale informatiepunt voor bedrijven, instellingen en personen bij vragen over CBS-vragenlijsten of ander enquêtemateriaal is te bereiken via telefoon (045) 570 64 00, e-mail: contact-center@cbs.nl of via het contactformulier op de CBS-website: www.cbs.nl/contactcenter.

Persdienst

Het centrale informatiepunt voor de media is te bereiken via telefoon (070) 337 44 44 of e-mail: persdienst@cbs.nl. Meer informatie staat op de CBS-website: www.cbs.nl/informatie voor/pers.

Onderzoek onder voorwaarden: Centrum voor Beleidsstatistiek

Het Centrum voor Beleidsstatistiek biedt verschillende diensten aan:

- Het verrichten van maatwerk onderzoek op beschikbare brongegevens.
- Het adviseren van klanten zoals departementen en planbureaus, grote gemeenten en andere overheidsinstellingen bij het vinden, het gebruik en het opstellen van de benodigde informatie voor beleidsvoorbereiding en de evaluatie daarvan.
- Het toegankelijk maken van microdatabestanden waarmee onderzoekers die door de DG gemachtigd zijn onder strikte beveiligingsvoorwaarden zelf de gewenste analyses kunnen uitvoeren op deze microdatabestanden (catalogus http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/informatie/beleid/catalogi).

Aan de diensten van het Centrum voor Beleidsstatistiek zijn kosten verbonden. Nadere informatie is verkrijgbaar via telefoon (070) 337 47 92, via www.cbs.nl/cvb of e-mail: cvb@cbs.nl.